

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

jaargang 56, nummer 1
lente 2022

De Korhaan

verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 56
nummer 1, lente 2022
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-876

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
R.G. (Rob) Moolenbeek, eindredacteur
Mr. J.C. Buhrmannlaan 42
1244 PH Ankeveen

Redactie

Renée Beekman
Doortje van Dijk
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Paul Keuning
Rob Moolenbeek
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.nl
Pieterneel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk: voor de 28ste van de maanden
maart, juli, oktober, december

Copyright

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren. De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen en bijbehorend copyright van beeldmateriaal.

Omslagfoto's:

De foto op de vooromslag 'Appelvinken' is op de Veluwe gemaakt door Roelof Molenaar op 15 mei 2021.

De foto 'IJsvogel' op de achteromslag is op 17 juni 2017 in Stichts Ankeveen Oost gemaakt door Ruud den Hartog.

inhoud

8 De Grauwe Vliegenvanger

---

10 Spectaculaire toename IJsvogels

---

16 Merels meer en minder fortuinlijk

---

23 Foto's van Hilde Veenstra

en verder . . . .

3 Van de redactie

4 Van de voorzitter

Van de communicatie

5 Algemene Ledenvergadering 17 maart 2022

6 Jaar van de Merel 2022

7 In memoriam Rob Kole

14 1000-soortendag 2022

20 Doe mee met MUS

22 Kijkje in de kaart

27 Nestelende Oeverzwaluwen 2021

32 Verschenen of verdwenen | De steenuil

33 Goois Nestkast Onderzoek 2021

34 Broedvogels van het Bosje van Six 2021

Broedvogels Ankeveense plassengebied 2021

35 Broedvogelinventarisatie Anna's Hoeve 2021

36 Broedvogelinventarisatie Monnikenberg 2021

Broedvogels van Schaep en Burgh, Boekesteijn
en Bantam 2021

37 Een kruising tussen twee ganzensoorten. Wie weet
de oplossing?

39 Opspattend vuurwerk van Bijeneters

40 Wat was interessant in de vogelbladen?

42 De Merel en het usutuvirus in de westelijke
Eempolders

45 Programma

46 VWG informatie

47 Adressenlijst

een greep uit de VWG-activiteiten

We kunnen het bijna niet geloven, maar de kans is groot dat we vanaf maart de activiteiten weer 'normaal' kunnen opstarten.

Alle lezingen, cursussen en bijeenkomsten van de Vogelwerkgroep vinden dit voorjaar nog plaats in De Drie Dorpen te Ankeveen.

Hoewel er geen beperkingen meer zijn, is de ventilatie van de Infoschuur niet ingericht op grote groepen. Groepen tot maximaal 20 personen kunnen eventueel wel in de Infoschuur terecht. Er wordt aan gewerkt en we hopen na de zomer weer te kunnen samenkomen in de vertrouwde Infoschuur.

Houd de komende tijd vooral de website en de nieuwsbrief in de gaten. Alle excursies, lezingen en andere bijeenkomsten worden daar bekendgemaakt. Verder kunt u natuurlijk meedoen aan de activiteiten van de diverse werkgroepen.

Van de redactie

Voor u ligt weer een nieuwe Korhaan met vele interessante artikelen en besprekingen. Excursieverslagen treft u hierbij niet aan. De covidpandemie houdt ons nog steeds bezig en voor vogels kijken en tellen moeten we individueel of in kleine groepjes het veld in. Blij ben ik altijd met de leuke waarnemingen van Harry de Klein en de mooie foto's die Jurriën Uiterwijk zond. Zo stuurde hij me onlangs een hele mooie foto van een mus. Het bleek iets nieuws voor ons werkgebied, maar daarover meer in het zomernummer van De Korhaan. Heel slecht nieuws was het plotselinge overlijden van een oud-voorzitter van de VWG, Rob Kole. U leest het in memoriam van Dick Jonkers verderop in dit blad. Verder vele VWG-rapportbesprekingen, een bewijs dat er toch behoorlijk wat veldwerk in 2021 is verzet. Wel ben ik van mening dat wij als Vogelwerkgroep de laatste jaren te veel tellingen uit handen hebben gegeven aan o.a. Sovon. Waarom horen wij nooit iets over de watervogeltellingen en evenmin over de roofvogelstand in ons werkgebied? Gelukkig zijn er wel werkgroepen die met regelmaat van zich laten horen, waarbij ik denk aan de Eempoldertellingen, het Vogelringstation en niet te vergeten in deze Korhaan, nieuws over de IJsvogels. Ook heeft Arda van der Lee (van STORK) toegezegd een verslag te maken van de jaarlijkse landelijke wintertelling van Ooievaars. Dat stimuleert u misschien om volgend jaar ook Ooievaars te gaan tellen. Hoeveel broedparen hebben we nu eigenlijk in ons werkgebied? Afgelopen jaar waren er minimaal acht broedparen in Ankeveen! Gaat dit het ooievaarsdorp van Nederland worden? Een heuglijk feit is dat het Goois Natuurreservaat dit jaar 90 jaar bestaat. Een organisatie waar onder aanvoering van de toenmalige rentmeester nogal wat misging. We verloren veel interessante vogels op de Gooise heidevelden. Ik denk aan de Korhoenders, de Wulpen en de Patrijzen. Dat was niet alleen de schuld van het GNR maar vooral van de oprukkende bevolking in het Gooi. Engen, meenten en weilanden werden vol gezet met huizen. En die honger naar huizen is nog steeds niet geluwd. Al eerder betoogde ik dat de bestuurders nu de boeren het leven zuur maken, waardoor zij hun land verkopen aan projectontwikkelaars. Na de Bloemendalerpolder in Weesp volgt de Zuidpolder te Veen in Eemnes. En vandaag, 3 februari 2022 lees ik in de Gooi- en Eemlander dat onze bestuurders de Horn-en Kuijerpolder in Nederhorst den Berg willen gaan volbouwen. Eerst met de 'salamipolitiek' bijna alle weidevogels laten verdwijnen en dan toeslaan. Nu Weesp al Amsterdam is geworden zal de druk toenemen om delen van Aetsveld dat al in handen van projectontwikkelaars is, verder te gaan bebouwen. Wist u dat Amsterdam nu al grenst aan de Ankeveense plassen! Toekomstige recreatieplassen voor Amsterdammers... De vogels zullen het zwaar krijgen de komende jaren. Rest mij nog om het GNR te feliciteren. Zij hebben vele natuurgebieden waar wij onze hobby kunnen uitoefenen, kunnen behouden. Ik wens het GNR veel wijsheid toe in deze voor de natuur zo moeilijke tijden.

R.G. (Rob) Moolenbeek

Koester ons groene thuis

Van de voorzitter

Het jaar 2021 hebben we nu achter ons. Een jaar dat ondanks vele inspanningen en vaccinaties, toch nog met heel veel corona-bepalingen gepaard ging. Daar hebben we allemaal en ook als Vereniging mee om leren gaan. Maar leuk is anders. Op de valreep van 2021 overleed volstrekt onverwacht ons erelid Rob Kole op 77-jarige leeftijd. Elders in De Korhaan zal uitgebreider beschreven worden wat Rob voor onze Vogelwerkgroep en het tijdschrift 'het Vogeljaar' heeft betekend. Rob was voorzitter toen ik in 1995 lid werd en had toen al een grote staat van dienst bij onze Vereniging. Ik leerde hem in de erop volgende jaren kennen als een bevlogen en vriendelijke man. Even iets heel anders. Het organiseren van groepsreizen door een vereniging is heel aantrekkelijk. Maar hieraan blijken voor die vereniging grote (financiële) risico's verbonden. Dit werd ons duidelijk toen wij ons hierin verdiepten. Om die reden hebben we als bestuur moeten besluiten om te stoppen met de wijze waarop we onze weekenden en de buitenlandse reizen nu organiseren. Omdat er wel

behoefte is om als vereniging groepsreizen aan te kunnen bieden, zijn we op zoek naar een alternatief. We denken hierbij aan samenwerking met een erkende reisorganisatie, die dit als maatwerk met ons kan organiseren. U hoort nog hoe dit gaat aflopen.

Enige maanden voor het overlijden van Rob Kole is op 30 juni 2021 ons lid Annet Scheeres op 72-jarige leeftijd overleden. Helaas hoort het sterven bij het leven. Zonder sterven is er ook geen leven, zo zit de natuur nu eenmaal in elkaar. Als mens laten wij daarbij verdrietige families en vrienden na, die verder moeten met de herinneringen aan de overleden dierbare. Soms wordt een erfenis bij testament toegewezen aan organisaties. Eerder viel onze Vereniging al een zeer royaal legaat ten deel van wijlen Dineke Sluijters. Als Vereniging hebben wij hiervoor toen het Dineke Sluijters Vogelfonds opgezet, waardoor goede ideeën en projecten financieel mogelijk gemaakt kunnen worden. Ook Annet heeft ervoor gekozen om haar erfenis te verdelen onder een aantal organisaties, waaronder onze

Vogelwerkgroep. Het bedrag dat zij ons heeft nagelaten zullen we toevoegen aan het Dineke Sluijters Fonds. Hiermee verwachten we in de komende jaren weer mooie projecten mogelijk te maken. Die zullen de vogels en de vogelbeleving ten goede komen.

Tot slot het volgende. Als het goed is, dan is dit mijn laatste 'Van de voorzitter'. Er is helaas nog niemand waaraan ik de voorzittershamer kan overdragen. Ook hebben we nog geen vervanger voor onze scheidende secretaris Huub Casander. Dus hierbij nog eens een oproep! Overweeg het eens om een functie in het bestuur te aanvaarden. Zonder een voorzitter en secretaris moet onze Vereniging op slot gezet worden. Wil je meer weten, neem dan contact op met Huub Casander (secretaris@vwggooi.nl, 0619709378) of met mij (voorzitter@vwggooi.nl, 0626174280).

Piet Spoorenberg

Van de communicatie

Beste vogelliefhebbers,

Dit jaar blijven we weer actief op zoek naar mensen om de mooie communicatieplannen te verbeteren en te vergroten. Plannen en ideeën genoeg, maar het ontbreekt nog steeds aan handen om dit allemaal te realiseren.

We zijn bezig met het opzetten van een 'klussenbank' waarin voor (vaak) kortlopende activiteiten extra handen nodig zijn.

Als alles meezit, gaan wij elkaar dit jaar vaker zien dan de afgelopen twee

jaar. Hoop dat ik vaker mijn gezicht kan laten zien bij de diverse activiteiten en zo kennis kan maken met verschillende werkgroepen en de nieuwe leden.

Tot snel!!

Doortje van Dijk via:
communicatie@vwggooi.nl

d. *Huismus man* | Doortje van Dijk

Algemene Ledenvergadering 17 maart 2022

van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

De agenda voor de ledenvergadering luidt als volgt:

1. Vaststellen verslag Algemene Ledenvergadering van 2021
2. Jaarverslag en jaarrekening 2021
3. Verslag Kascommissie en Decharge bestuur
4. Benoeming nog voor te stellen kandidaat nieuw lid Kascommissie
5. Jaarplan en begroting 2022
6. Bestuursamenstelling en verkiezing
  - 6a) Voorzitter: Piet Spoorenberg is aftredend en niet herkiesbaar
  - 6b) Secretaris: Huub Casander is aftredend en niet herkiesbaar
  - 6c) Communicatie: Doortje van Dijk is aftredend en herkiesbaar
  - 6d) Onderzoek en bescherming: vacant

*(Tegen)kandidaten kunnen zich tot 17 maart 2022 melden bij een van de bestuursleden.
Houd de website in de gaten voor eventuele kandidaatstellingen. Hierdoor kan je keuze misschien veranderen.*
7. Dineke Sluijters Vogelfonds: de ALV wordt, overeenkomstig het advies van de commissie, gevraagd om in te stemmen met de eventueel ingebrachte projecten
8. Benoeming nieuw commissielid Dineke Sluijters Vogelfonds
9. Wijziging statuten in verband met Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)
10. Wijziging huishoudelijk reglement in verband met Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)

De ALV zal zeer waarschijnlijk plaatsvinden in De Drie Dorpen in Ankeveen.

Tijd: 20:00 - 22:00 (indicatief)

Alle definitieve stukken en de eventueel aangepaste agenda benodigd voor de vergadering staan uiterlijk 6 maart 2022 op de website: www.vwggooi.nl => vereniging => verenigingsverslagen. **Houd de website en de nieuwsbrief in de gaten!**

Reacties en vragen naar aanleiding van de stukken kunnen tot uiterlijk 30 maart alleen worden ingediend door het sturen van een mail naar: secretaris@vwggooi.nl (**niet via de website**). Het bestuur zal hier zo spoedig mogelijk op reageren en de vragen met antwoorden op de website bij verenigingsverslagen vermelden. Wil je, bij uitzondering, mondeling reageren dan kun je bellen met de secretaris.

Verder vragen wij de leden om uiterlijk 31 maart 2022, **alleen via mail aan de secretaris**, aan te geven of ze akkoord gaan met:

1. Verslag ALV 2021
2. Jaarverslag en jaarrekening 2021
3. Decharge bestuur aan de hand van het verslag van de Kascommissie
4. Benoeming van nog voor te stellen kandidaat tot nieuw lid van de Kascommissie
5. Jaarplan en begroting 2022
6. Benoeming van nog voor te stellen kandidaat als bestuurslid Voorzitter
7. Benoeming van nog voor te stellen kandidaat als bestuurslid Secretaris
8. Herbenoeming Doortje van Dijk als bestuurslid Communicatie
9. Eventueel benoeming van bestuurslid Onderzoek en Bescherming
10. Goedkeuring aanvraag aan het Dineke Sluijters Vogelfonds (later in te vullen)
11. Benoeming van nog voor te stellen kandidaat tot lid van het Dineke Sluijters Vogelfonds
12. Goedkeuring wijziging statuten
13. Goedkeuring wijziging huishoudelijk reglement

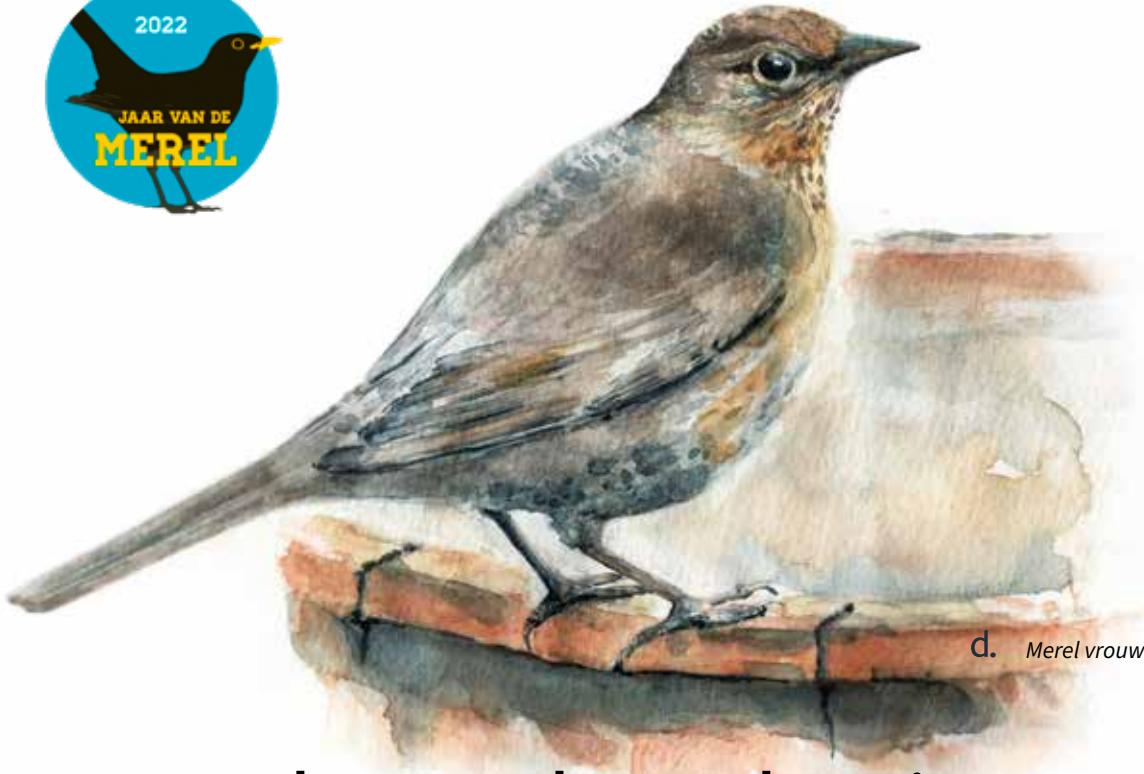
Houd de website in de gaten voor eventuele wijzigingen in de stukken.

Je kunt simpel reageren door per nummer JA of NEE aan te geven. Bijv.: 1 JA, 2 JA, 3 JA, enz.

Mocht je geen mailadres hebben dan kun je een brief sturen naar:

Secretaris VWG
Vlie 30
1273 WN Huizen

d. Merel vrouw | Doortje van Dijk

De Merel, vogel van het jaar 2022

Oproep van Sovon en Vogelbescherming

Wat eten de Merels in je tuin?

Het gaat niet goed met de Merel, een van de talrijkste vogels in ons land. De afgelopen jaren nemen de aantallen gestaag af. In het Jaar van de Merel gaan we op zoek naar oorzaken. Om meer te weten te komen over de invloed van voedsel, start op 1 januari de Merel- en Bessentelling. Iedereen kan het hele jaar door meedoen.

De Merel is een van de meest talrijke broedvogels van Nederland. Sinds Merels de menselijke omgeving verkenden als broedgebied, hebben ze zich hier met zeer groot succes op aangepast. Toch neemt de Merel in recente jaren sterk af. Vanaf 2016 zelfs met bijna 30 procent. De recente uitbraak van het usutuvirus speelt hier zeker een rol in, maar er is meer aan de hand.

Minder groen

Zo laten Merels in de stad en in bossen op arme zandgronden al langer een achteruitgang zien. Waarom, is niet goed bekend. Speelt een vermindering van de hoeveelheid groen in de stad misschien

een rol en is er daardoor te weinig voedsel beschikbaar? Met de Merel- en Bessentelling proberen we daar meer over te weten te komen.

Tel je Merels

Iedereen kan meedoen met het onderzoek. Een paar keer per week even in de tuin kijken is al voldoende. Je telt de Merels in je tuin, op het balkon of in het plantsoen waar je op uitkijkt. Elke week noteer je op onze website het maximum aantal merels dat je tegelijkertijd gezien hebt. En je vinkt aan waar ze van aten. Zaten ze in de sierappel? Wroetten ze in het gazon? Of lieten ze de lijsterbes deze week links liggen? Eenmalig registreer je welke voedselbronnen voor de Merel allemaal in je tuin aanwezig zijn, zoals gazon, verschillende soorten besdragende heesters of fruit.

Merelvriendelijke tuin

Gedurende heel 2022 kun je wekelijks tellen. De resultaten van de telling geven waardevolle informatie over welke voedselbronnen door het jaar heen

belangrijk zijn voor de Merel. De uitkomst van het onderzoek geeft dan ook direct praktische informatie over hoe je je tuin zo merelvriendelijk mogelijk inricht.

Broedsucces

Jaarlijks worden enkele tientallen merelnesten gevolgd voor het Nestkaartenproject (zie <https://www.sovon.nl/nestkaart>). Om goede uitspraken te kunnen doen over het broedsucces van de Merel zijn meer nestkaarten nodig. We willen graag weten wat het aandeel succesvolle nesten is en hoeveel jongen er uitvliegen. Ook willen we nagaan of er verschillen zijn tussen het stedelijk en landelijk gebied. Zo komen we erachter of het éne leefgebied beter is dan het andere. Het Jaar van de Merel is een gezamenlijk project van Sovon en Vogelbescherming Nederland.

Kijk op www.jaarvandemerel.nl voor meer informatie en aanmelden voor de telling.

Wij hopen dat veel leden van de VWG het Gooi dit jaar extra aandacht schenken aan de Merel.

In memoriam Rob Kole

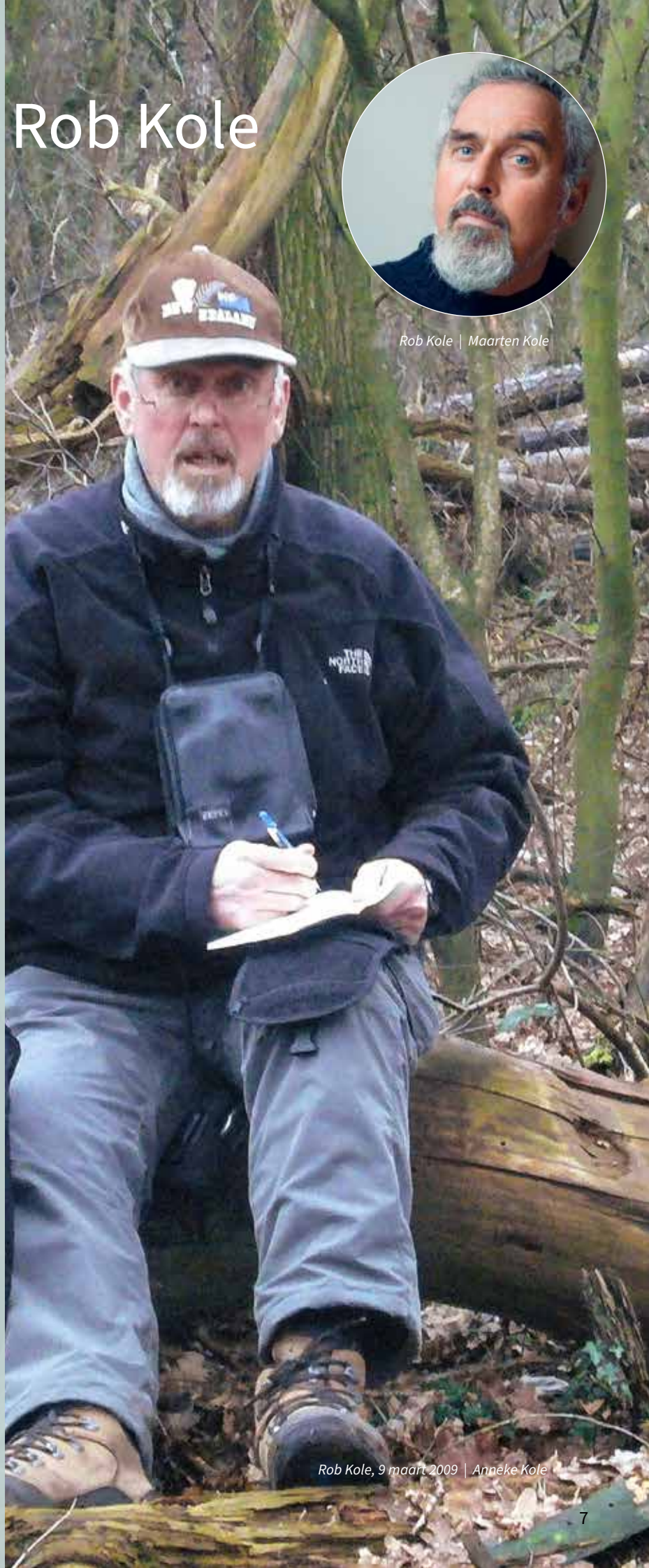
Dick A. Jonkers

Een noodlottige val van de fiets en het hierdoor veroorzaakte letsel hebben op 22 december 2021 geleid tot het overlijden van onze oud-voorzitter Rob Kole. Zijn leeftijd was 77 jaar. Vanaf het moment dat hij in 1979, drie jaar na de oprichting van de Vogelwerkgroep, lid werd van onze vereniging heeft hij zich daarvoor ingezet. De waardering voor wat hij allemaal gedaan heeft, werd tot uitdrukking gebracht door zijn benoeming tot erelid op de jaarvergadering in 2007. Rob was van 1990 tot 2003 onze voorzitter. Vanaf het begin bleek al dat zijn belangstelling niet alleen de vogels betrof, maar zich eveneens uitstreekte tot hun leefgebieden en de kwaliteit daarvan. Dit was onder andere merkbaar in een gedegen artikel in 1989 over de voorgenomen ruilverkaveling van de Eempolders. Hij was toen al coördinator van de subgroep met dezelfde naam die in het gebied tellingen uitvoerde. Wellicht is deze ingreep aanleiding geweest om zich kandidaat te stellen voor het voorzitterschap op de jaarvergadering in 1990. Rob's liefde voor Eemland komt naar voren uit de keuze van het gedicht 'Grutto' van Gerard Beentjes, vermeld in de rouwkaart, waarin deze polder wordt genoemd. Andere activiteiten waren nestkastcontroleur, redacteur van De Korhaan en auteur van de cursus basisinventarisatie. Ook schreef hij diverse rapporten en andere publicaties. Twee daarvan springen eruit. Hij was een van de eindredacteurs van het boek 'Vogels tussen Vecht en Eem'. Een boek waar hij heel veel tijd in heeft gestoken. Verder deed hij samen met mij de eindredactie van het boekje 'Vogels kijken in Gooi en Vechtstreek'. Bij de Stichting Het Vogeljaar was hij de stuwende kracht; als eindredacteur heeft hij er zeer veel energie in gestoken.

Veel leden zullen zich Rob herinneren als een aardige, enthousiaste en bevlogen vogelman.

Rob Kole | Maarten Kole

Rob Kole, 9 maart 2009 | Anneke Kole

De Grauwe Vliegenvanger

Paul Keuning

Adulte Grauwe Vliegenvanger op zijn vaste foerageertak, Fort Uitermeer | Jurriën Uiterwijk

Zo'n tien jaar geleden was ik druk in de weer met nestkasten. Op bezoek bij Ronald Beskers werkte zijn enthousiasme aanstekelijk: "Op St Michael is een broedsel van de Grauwe Vliegenvanger!" Heel bijzonder blijktbaar, want deze vogel fluit weliswaar hoog en zachtjes, maar heeft toch wel wat noten op zijn zang. Zo is hij op zijn rust gesteld. Ook zal hij zeker niet in een nestkast kruipen met een klein vlieggat. Hij wil overzicht houden op zijn omgeving. Dus voor deze Afrikaanse gast werd een speciale halfopen kast ontworpen. Een rommelige omgeving spreekt hem wel aan. Wat achterstallig bosonderhoud, daar voldeed het landgoed van theosofisch centrum St Michael in de omgeving van Oud Valkeveen toen wel aan. Er moet daarbij wel voldoende open ruimte zijn. Onder een dicht bladerdak zijn minder insecten en dat is niet aantrekkelijk voor een vliegenvanger.

Grauwe Vliegenvanger (*Muscicapa striata*)

Het vogeltje is een fractie groter dan de Bonte Vliegenvanger, maar dat valt niet op door zijn slanke lijf en de bedekte kleuren. Verder heeft hij een donkere, vrij lange, spitse snavel. Het verschil tussen mannetjes en vrouwtjes is niet zichtbaar. Daarom mag u ook zij lezen, waar ik het hier heb over een hij. De staart en vleugels zijn vrij lang. Bij zijn zoektocht naar insecten gedraagt hij zich als een tapuit, graag rechtop zittend vanaf een uitzichtpunt en pakt die met

snelle uitvallen. Door zijn hoge, ijle geluid en de niet opvallende kleuren wordt hij bij inventarisaties gemakkelijk over het hoofd gezien. De door Sovon verzamelde gegevens over aantallen zullen dus al gauw te laag ingeschat zijn. Deze muggenvanger staat bij Sovon op de Rode Lijst te boek als gevoelig. Als broedvogel heeft de soort een voorkeur voor oude loof- en gemengde bossen. In ons land is hij in het agrarisch cultuurlandschap duidelijk afgenomen. Houtwallen en hoogstamboomgaarden zijn mooie plekken om te nestelen, maar

die zijn er, net als rommelige kleine boerenerven, steeds minder. Daarbij is de afname van insecten een reden voor de achteruitgang van deze bescheiden vogel. Factoren die leiden tot vermindering van de aantallen liggen deels ook buiten het broedgebied.

De Grauwe Vliegenvanger overwintert in Afrika ten zuiden van de Sahel. Hij trekt in kleine etappes en de honderden kilometers Sahara vormen een steeds grotere barrière. Goed dat Vogelbescherming samen met BirdLife partners helpt met het planten van

150.000 bomen in het Sahel-gebied! Als ze de 10.000 km lange trektocht naar centraal Afrika met succes heen en terug volbracht hebben, valt op dat de vogels erg trouw zijn aan de plek waar ze opgroeiden.

Aanwezigheid in het Gooi

Wat valt er te zeggen over de presentie in ons werkgebied? Jonkers et al. (1987: 308) noemen het een vrij talrijke broedvogel en doortrekker in vrij klein aantal.

“Vrijwel overal in het werkgebied worden Grauwe Vliegenvangers waargenomen.”

Vooraf in villawijken, op boerderijen met aangrenzende boomgaarden en op landgoederen broeden Grauwe Vliegenvangers.

Met alle VWG-rapporten, via de website binnen handbereik, heb ik gelet op broedgevallen van de Grauwe Vliegenvanger in de laatste tien jaar. Ik vroeg me af of ik hieruit gebiedsvoorkeuren kon destilleren. Helaas was uit de rapporten geen duidelijke trend te ontdekken. Niets over toe- of afname, noch wordt de voorkeur voor bossen of meer open terrein hierin zichtbaar. In de verslagen van het Goois Nestkast Onderzoek zag ik van 2009 tot 2013 steeds

een of twee broedgevallen op St Michael en een nest op Flevorama. In 2015: geen meldingen. In 2016 zijn er twee nesten op Heidebloem, één op Sijpesteyn en nog twee broedgevallen bij Fort Uitermeer in Weesp. In 2017 is er een nest met zes jongen op Sijpesteyn; 2017 levert op Pijnenburg zeven jongen op. In 2019 begint de triomf met opnieuw zes jongen op St Michael, vier op Pijnenburg en 13 uitgevlogen jongen op Fort Uitermeer. In 2020 verdubbelen de aantallen bijna: twee jonge Grauwe Vliegenvangers op de Fransche Kamp, vijf op Heidebloem en maar liefst 35 jongen op Fort Uitermeer. Het lijkt daar wel een ware broedkolonie! Die trend zet zich voort in 2021 met wederom twee broedgevallen, negen jongen op de Fransche Kamp en maar liefst acht legsels met 23 uitgevlogen jongen bij Fort Uitermeer.

Kijk ik op waarneming.nl, dan werd de Grauwe Vliegenvanger binnen ons werkgebied een kleine dertig keer gemeld in het afgelopen jaar. Weer geen duidelijke voorkeur voor parken en bossen, of een waterrijke omgeving. Beide gebieden kwamen ongeveer even vaak voor. Dus ja, er is in de nestkasten een trend

zichtbaar met een sterke toename bij het aantal broedsels en jongen de afgelopen drie jaar. Dat gegeven is moeilijk te duiden. Kwam dat door onze mooie, warme zomers? Bedenk verder dat deze ontwikkeling mogelijk heel lokaal is. Hoe is de stand in de Gooise villawijken? Onze broedvogelinventarisaties hebben zich de afgelopen jaren vooral toegespitst op natuurgebieden. Stedelijke en dorpsontwikkelingen zijn helaas wat ‘ondervertegenwoordigd’.

De Grauwe Vliegenvanger zal mogelijk pas van de Rode Lijst verdwijnen, wanneer de aanpak in de agrarische sector meer natuurgericht gaat worden. Fijn dat er aan extra bomen planten in het droge, dorre Afrika gewerkt wordt, want ook voor deze nijvere vliegenvanger is er maar één wereld.

Bronnen

- <https://www.vwggooi.nl/index.php/rapporten>
- Jonkers, D.A. et al., 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Net uitgevlogen Grauwe Vliegenvanger | Jurriën Uiterwijk

Eerstejaars IJsvogel met donkere poten, 11 september 2015 in 's Graveland | Frans van Lier

Spectaculaire toename van IJsvogels in Noord-Holland

Jelle Harder

Een IJsvogel kom je in Noord-Holland regelmatig tegen. Maar dat is niet altijd zo geweest. Aan het einde van de 20e eeuw begon de soort aan een opmars die nauwelijks is te stuiten. Wat kunnen we zeggen over de ontwikkelingen in de afgelopen 40 jaar?

Alle vogelaars weten waarschijnlijk nog precies wanneer ze hun eerste IJsvogel zagen. Bij mij was dat op 8 januari 1966 in Ankeveen. Ik was bijna 18 jaar oud. Mijn dag kon niet meer stuk want IJsvogels waren in die tijd vrij zeldzaam. Mijn belangstelling voor IJsvogels groeide en ik maakte plannen om broedwanden aan te leggen. In 1991 werden de eerste ijsvogelwanden in de Gooi en Vechtstreek aangelegd in Naarden en daarna op steeds meer locaties in deze regio. Op dit moment zijn er in de Gooi en Vechtstreek op 80 locaties ongeveer 125 ijsvogelwanden, waaronder 12 grote wortelkluiten.

Onderhoud en monitoring gebeurt door 65 vrijwilligers van de IJsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek. Afgelopen 20 jaar broedde hier gemiddeld 65% van de IJsvogels in een ijsvogelwand. In de rest van Noord-Holland zijn er ongeveer 200 ijsvogelwanden.

Ontwikkeling tot circa 1990

Pas in de tweede helft van de 20e eeuw verschenen in Noord-Holland de eerste regionale vogelatlassen. Broedvogels van Noord-Holland Noord (Zomerdijk et al., 1971) was de eerste. Daarna volgden nog negen andere regionale atlassen. De informatie in deze atlassen over broedende IJsvogels was fragmentarisch en in de meeste gevallen was er geen zekerheid over broeden. Naarmate er meer vogelaars kwamen die zich ook verenigden in een vogelwerkgroep of vogelwacht, ontstond een nieuwe situatie. De oudste groep is waarschijnlijk Vogelbeschermingswacht Zaanstreek (1943). Er werden meer waarnemingen

vastgelegd in archieven. Toch was het heel lastig een regionaal overzicht te maken van ijsvogelbroedgevallen, laat staan voor de hele provincie. Alles moest mondeling, per brief of telefoon.

Tussen 1980 en 1990 schommelde het aantal paren in Noord-Holland tussen de tien en twintig. Het Gooi vormde daarbij de grootste kern met vijf tot tien paar. In 1990 merkte een bekende vogelaar op: "Het valt niet te verwachten dat de stand van IJsvogels binnen Noord-Holland op korte termijn sterk zal veranderen." De werkelijkheid pakte echter anders uit.

Ontwikkeling na 1990

Op initiatief en onder leiding van de auteur werden in 1991 op zes landgoederen in Het Gooi de eerste ijsvogelwanden aangelegd. Al snel maakten IJsvogels er gebruik van. In 1995 werd voor het eerst ook gericht onderzoek gedaan naar broedlocaties van IJsvogels in het hele werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Tot mijn grote verrassing werden twintig

WG	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Tot.	
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	-	-	-	-	-	-	1	3	2	1	0	0	0	0	0	1	3	1	0	5	5	22	
3	-	1	-	-	-	1	1	1	2	1	1	1	2	-	2	5	6	6	2	3	2	37	
4	1	-	-	-	1	-	3	6	2	1	1	1	-	-	-	-	2	4	1	7	9	39	
5	-	1	-	1	2	1	3	9	17	8	1	2	-	-	3	16	22	28	6	11	25	156	
6	1	1	2	3	7	1	9	14	17	7	5	7	3	2	5	20	29	35	2	8	17	195	
7	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	1	1	2	4	5	6	8	1	4	8	46	
8	-	1	1	-	-	-	1	2	2	1	2	-	-	1	3	2	9	6	1	3	3	38	
9	1	1	1	1	-	6	6	12	22	10	8	8	5	4	10	27	20	27	-	8	17	194	
10	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3	-	1	-	-	1	2	3	3	-	1	3	20	
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	-	1	1	8	
12	-	-	1	1	-	-	1	2	1	1	1	-	-	-	1	1	3	2	1	2	2	20	
13	-	2	3	4	8	6	18	22	56	24	23	26	14	22	40	68	67	67	17	37	52	576	
14	11	17	23	18	27	29	21	45	61	26	24	23	10	9	29	54	70	81	17	43	75	713	
Tot.	14	24	31	28	45	44	65	119	184	85	67	70	35	40	99	202	242	270	48	133	219	2064	

- 1 VWG Texel
- 2 VWG Den Helder
- 3 VWG Tringa, Schagen e.o.
- 4 Natuurvereniging Wierhaven
- 5 IJsvogelwerkgroep West-Friesland
- 6 IJsvogelwerkgroep Alkmaar
- 7 IJsvogelwerkgroep Midden-Kennemerland
- 8 Werkgroep IJsvogels Zaanstreek
- 9 IJsvogelwerkgroep Zuid-Kennemerland
- 10 IJsvogelwerkgroep IVN Waterland
- 11 Beemster (geen groep)
- 12 Uithoorn e.o. (geen groep)
- 13 IJsvogelwerkgroep Amsterdam
- 14 IJsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek

NB: alle IJsvogelwerkgroepen zijn onderdeel van een VWG of KNNV of IVN

Tabel. Overzicht van alle bekende ijsvogelbroedparen per regio in Noord-Holland van 2000-2020. De vijf regio's met de hoogste aantallen zijn oranje gekleurd.

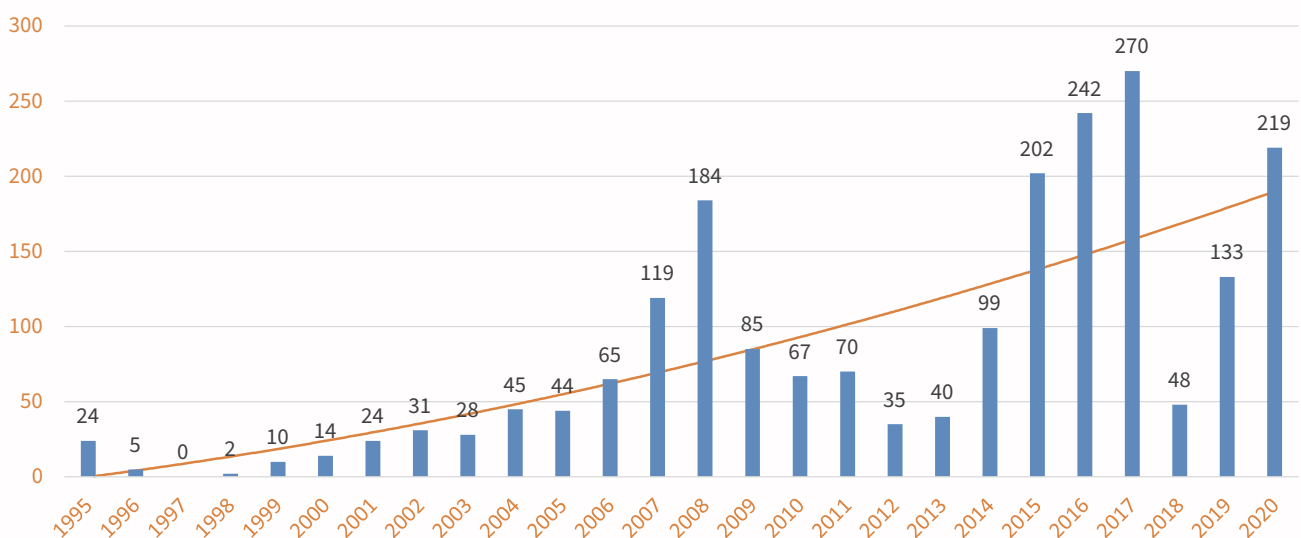

Ijsvogel vrouwtje adult, Texel, 9 februari 2017 | Maarten Buijs

paar IJsvogels vastgesteld! Dit was een grote stimulans om door te gaan met de aanleg van ijsvogelwanden. Na de eeuwwisseling namen de broedgevallen ook merkbaar toe in de rest van de provincie, vooral in de periode 2000-2008. Door het succes in de Gooi en Vechtstreek werden ook in andere regio's ijsvogelwanden aangelegd en ontstond er een goed, provinciebreed waarnemersnetwerk. De ontwikkeling van de IJsvogel als broedvogel in Noord-Holland komt overeen met de landelijke ontwikkeling. In de topjaren van de IJsvogel in onze provincie, 2015, 2016 en 2017, kwam het aantal IJsvogels landelijk boven de duizend paar.

Kerngebieden

Vanaf circa 2006 vormen vijf regio's de kern van de ijsvogelstand in Noord-Holland: West-Friesland, Alkmaar en omgeving, Zuid-Kennemerland, Amsterdam en Gooi en Vechtstreek, met de hoogste aantallen in de laatste twee regio's (zie tabel). Het totaal van 713 paar IJsvogels voor de Gooi en Vechtstreek in de periode 2000-2020, is 35% van alle ijsvogelbroedgevallen in de provincie. Uiteraard moeten we de negen regio's met minder broedparen niet onderschatten. Ze dragen samen voor 11% bij aan het broedbestand 2000-2020 in

Aantal paar ijsvogels per jaar in Noord-Holland 1995-2020

Noord-Holland. Opvallend is dat op Texel de IJsvogels maar niet tot broeden komen. Lokale vogelaars vertellen steevast dat de IJsvogels die daar buiten het broedseizoen aanwezig zijn, louter trekvogels zijn. Mijn idee is dat er geen goede broedplekken op het eiland zijn. Indien serieus werk gemaakt wordt van goede locaties, onderhoud en monitoring, dan is de kans zeer groot dat IJsvogels wel degelijk op Texel gaan broeden. Op allerlei andere plekken in Noord-Holland liggen de bewijzen voor het oprapen. Wie op Texel met ijsvogelwanden aan de slag gaat, kan geschiedenis schrijven als er na 100 jaar weer een broedgeval is!

Wintersterfte

Het is bekend dat er door een strenge winter – 2-3 weken vrijwel alles dichtgevroren – veel IJsvogels doodgaan. Ze kunnen dan niet meer bij hun voedsel: vis. Is er een sterke daling in het aantal paren, dan komt dat vrijwel zeker door een voorgaande strenge winter. Dat is duidelijk bij de winters van 1995-96, 1996-97, 2008-09, 2011-12 en 2012-13, maar ook 2017-18. Na de strenge winter van 1997 duurde het vier jaar (tot in 2001) voordat de stand weer het niveau van 1995 had bereikt. In de literatuur wordt zelfs 5-7 jaar genoemd (Glutz von Blotzheim, 1980: pag. 747-748).

In 2013 is de stand ook flink gedaald door de voorgaande strenge winters. Vervolgens blijkt dat slechts een jaar later het aantal IJsvogels meer dan verdubbeld is en zelfs hoger is dan vóór de strenge winters. Een jaar later is de broedvogelstand bij de IJsvogels nog eens verdubbeld. Een vergelijkbare ontwikkeling zien we ook in de periode 2017-2020. We kunnen concluderen dat de ijsvogelstand zich na een koude winter tegenwoordig veel sneller herstelt dan verwacht. Mogelijk hebben klimaatverandering, schoner water en voedselaanbod hiermee te maken. Feit is dat sinds 2012 tussen de 33 en 63% van de ijsvogelparen in de Gooi en Vechtstreek jaarlijks een derde broedsel maakt! Uit eigen onderzoek (ongepubliceerd) en literatuur (Glutz von Blotzheim, 1980: pag. 757) was bekend dat dit hooguit 10% was. Die toename van derde broedsels helpt natuurlijk goed bij het herstellen van het broedbestand in Gooi en Vechtstreek. Van andere regio's is over het percentage derde broedsels niets bekend.

Vrijwilligers

Vanaf 2007 ben ik vaker lezingen over IJsvogels gaan houden. Om educatieve redenen, maar bij vogelwerkgroepen ook om te stimuleren een ijsvogelwerkgroep

te starten. Mijn IJsvogelhandleiding en instructie-dvd dragen bij aan de verspreiding van kennis (zie: <https://www.vwggooi.nl/index.php/2014-04-20-10-56-31/publicaties-ijsvogel-dvd>). Dat heeft veel positieve resultaten opgeleverd. Het is nu zaak continuïteit in onderhoud en goede monitoring te borgen. Daarnaast zijn op heel veel plekken kansen om nieuwe ijsvogelwanden te maken en ook geschikte wortelkluiten hiervoor te gebruiken in plaats van deze te verwijderen.

Dankwoord

Mijn grote dank aan de veltientallen contactpersonen die hun ijsvogelinformatie beschikbaar stelden. Extra dank aan de regiocoördinatoren die dat al jarenlang doen of deden: Rutger Polder (Alkmaar e.o.), Dick van Galen en Peter Davids (Zuid-Kennemerland) en Douwe Greydanus (West-Friesland). Dank ook aan Sovon Vogelonderzoek Nederland voor het beschikbaar stellen van aanvullende informatie.

Jelle Harder herstelt ijsvogelwand | Anja Schuitema

Literatuur

- Glutz von Blotzheim, U.N., K.M. Bauer, 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 9. Aula Verlag.
- Zomerdijk, P.J., C. van Orden, K. Zwart, W. Verkerk, B. Muusers, H.E. Fabritius & C. de Vries, 1971. Broedvogels van Noord-Holland Noord, Zaandijk.

Redactionele noot:

Dit artikel is eerder gepubliceerd in 2021 in het tijdschrift 'Tussen Duin & Dijk' jaargang 20(2). Normaliter nemen wij eerder gepubliceerde artikelen niet op in De Korhaan. Gezien het belang met betrekking tot ons werkgebied en voor onze lezers maken wij graag een uitzondering voor deze prachtige vogel.

1000-soortendag in het Gooi op 20 en 21 mei 2022

Feiko Prins

Het wordt weer tijd voor een 1000-soortendag! In 2014 en in 2016 zijn er 1000-soortendagen gehouden in het Gooi. De KNNV, IVN en VWG hebben het initiatief genomen om in 2022 weer een 1000-soortendag te organiseren met ondersteuning van het GNR.

Het idee van een 1000-soortendag is zo'n 20 jaar geleden ontstaan. Op één dag wordt een gebied geheel uitgekamd op alle voorkomende soorten. Het waren vooral de insectenmensen die in de eerste jaren dergelijke dagen organiseerden. Nu zijn het natuurlijk ook vooral de insecten en andere geleedpotigen die de grootste bijdrage aan de biodiversiteit leveren. Regelmatig worden op verschillende plaatsen in het land deze dagen georganiseerd. Kijk op waarneming.nl bij 'Bioblitzes' en je ziet dat er diverse bioblitzes, zoals dit soort evenementen momenteel heet, worden gehouden.

In 2014 en 2016 werd een reeks van gebieden tussen de Zanderij en het Laegieskamp onderzocht, zie het kaartje. In 2014 werden 1006 soorten waargenomen waarvan 76 soorten vogels. In 2016 werden er in totaal 1279 soorten waargenomen, waarvan 71 soorten vogels. We gaan dit jaar weer dezelfde terreinen inventariseren. Zo kunnen we de vergelijking maken met de inventarisatie van acht jaar geleden. We beginnen vrijdagavond 20 mei met de inventarisatie van de nachtdieren zoals uilen, vleermuizen en nachtvlinders. De volgende morgen starten we vroeg met de broedvogels en later op de dag zullen de floristen en entomologen het veld intrekken. Om 17.00 uur sluiten we de dag af.

Inventarisatieterreinen 1000-soortendag 2022

Ieder die ervaring heeft met het inventariseren, mag meedoen. Zijn er veel aanmeldingen voor een bepaalde groep, dan gaan we het gebied verdelen, zodat het gehele gebied goed onderzocht kan worden.

De waarnemingen worden ingevoerd in 'waarneming.nl' waar een aparte sub-site wordt aangemaakt voor onze 1000-soortendag. Onze waarnemingen doorlopen het normale validatieproces waarmee elke ingevoerde waarneming wordt beoordeeld. Uiteindelijk tellen alleen de goedgekeurde waarnemingen mee.

Als je mee wilt doen met de voorbereiding van deze dag ben je natuurlijk ook van harte welkom. Wat vragen wij? Enthousiasme! Ervaring met het inventariseren van vogels of een andere soortgroep is gewenst. En een beetje kennis van de natuurgebieden in het Gooi is ook prettig.

We hopen natuurlijk dat veel Gooise vogelaars en anderen zich massaal aanmelden voor deze dag!

Wil je wel iets doen, maar weet je niet wat je kunt bijdragen, vraagt het dan gerust. Samen komen we eruit.

Samen eropuit: op de 1000-soortendag 2022!! Datum: 20 en 21 mei 2022.
Meld je aan via het mailadres 1000-soortendaggooi2022@gmail.com.
En vergeet niet te vermelden welke soortgroep je wilt inventariseren.

Het is bovendien een bijdrage aan het 90-jarig jubileum van het Goois Natuurreservaat. Op deze manier kunnen we de betekenis van het GNR en de door haar beheerde gebieden in beeld brengen. Eveneens komt het goed uit dat het 22 mei Biodiversiteitsdag is, uitgeroepen door de Verenigde Naties. Een dag in het jaar waarop we extra aandacht schenken aan de biodiversiteit en het behoud daarvan. Reden om naast de inventarisatie een speciale manifestatie voor het publiek te organiseren. Hiermee kunnen we onze organisaties meer bekendheid geven.

Merels meer en minder fortuinlijk

Carel de Vink

deel 1

Mooi volwassen Merel mannetje, Alblasserwaard, 13 december 2019 | Yvette Kusters

Inleiding

Voor 2022 hebben Sovon Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming de Merel als 'Vogel van het jaar' gekozen. We zien deze 'zwarte lijstster' in Nederland op gazons en overal waar struiken staan, tot in de kleinste tuintjes. Sinds 2016 is de besmetting met het usutuvirus veel Merels fataal geworden. Deze epidemie lijkt nu op zijn retour. De geluiden over herstel lopen nogal uiteen. In Europees verband wordt de *Turdus merula* gezien als een soort met een licht positieve trend. In Nederland echter en mogelijk ook in de ons omringende landen is nog duidelijk sprake is van lagere aantallen dan pakweg tien jaar terug. Er zijn weinig vogelaars die trouw iedere zingende, foeragerende of vliegende Merel invoeren op een waarnemingssite. We missen dus die inmiddels veel geraadpleegde aanvullende gegevens van de gewone vogelliefhebber. Kan het 'Jaar van...' daar verandering in brengen? In twee artikelen doe ik een poging om de 'citizen-science' (of in gewoon Nederlands: de kennis van leken) aan te vullen. Daarbij gebruik ik eigen

notities vanaf 2002. In deel 1 beperk ik mij tot de jaargegevens. Een vervolgedeel zal de ontwikkelingen van de aantallen rond het broedseizoen behandelen.

Werkwijze

Vanaf 1 januari 2002 ben ik de aantallen van onder andere Merels bij gaan houden. Daarbij heb ik alleen gebruik gemaakt van zichtwaarnemingen. Er zijn immers periodes dat (met name zang-)vogels minder te horen zijn. Bovendien is het gemakkelijker om zichtbare vogels te tellen tijdens een fietstocht of wandeling, dan alle zangers te registreren. Het laatste vindt bijvoorbeeld wel plaats bij broedvogelinventarisaties. Tijdens de in dit artikel genoemde jaren besteedde ik gemiddeld 28 uren per maand fietsend en wandelend door het merelrijke Gooi. Ook de bepaald niet merelarme randen van het Gooimeer, de Vechtplassen en Eemland (vooral boerenerven) werden bekeken. Merels werden daarbij trouw 'gescoord'. Minstens zo belangrijk waren de Merels die tijdens woon-werkverkeer en rond het huis werden genoteerd. De zo verkregen

cijfers van 2002-2016 heb ik voor de Merel omgezet in een jaargemiddelde. Ondanks corona kon ik die aanpak voortzetten van 2017 tot en met 2021, zodat de gegevens van de laatste zes jaren vergelijkbaar zijn met de eerder berekende gemiddelden. Vanaf 2017 werden de gevolgen van de besmettingen door usutu in regio Gooi en omstreken merkbaar, wat het jaar daarvoor (ondanks de eerste meldingen) nog niet het geval was. Vanaf 2014 beschik ik ook nog over de totalen per maand. Dat geeft een inkijk in de ontwikkelingen in verschillende periodes van het jaar. Met behulp daarvan zal ik in deel 2 ook de aantallen van de periode met 'onze eigen vogels' (maart tot en met augustus; adult plus juveniel) vergelijken. De aantallen trek- en winterwaarnemingen van september tot en met februari kunnen behoorlijk fluctueren. Diverse bronnen melden overigens dat aanvulling van de winteraantallen door Merels uit noordelijke streken afneemt, mogelijk als gevolg van klimaatveranderingen.

Verschillen vereffenen

In de decimalen zal er invloed zijn vanwege weersomstandigheden en variatie in bezochte biotopen. Bij mist en regen lagen de waargenomen aantallen lager. In moerasgebieden zijn minder Merels aanwezig. Een andere factor van invloed is de beschikbaarheid van voedsel. Bessenrijke winters geven een ander beeld dan jaren met een lage opbrengst. Een droge, hete zomer maakt het moeilijk voor lijsterachtigen om op de dorre gazons voldoende wormen voor de jongen te bemachtigen, wat zijn weerslag heeft op de reproductie. Door te werken met flinke meerjarige blokken (20 jaren 'overall'; een gemiddelde over 15 jaren en 8 jaar gegevens van de lente), worden de pieken en dalen redelijk geëgaliseerd. De invloed van trekaantallen in oktober en winteraantallen tot in februari is goed in de cijfers terug te zien. Zij zijn medebepalend voor de jaarcijfers, maar niet voor de periode van maart tot en met augustus. Zie voor het broedseizoen deel 2.

Toen kwam het usutuvirus

In de tabel worden deze gemiddelde aantallen vergeleken met de erop volgende zes jaren. Wat zeggen de cijfers over 2002 tot en met 2021 over de waarneembare invloed van het virus? Om dat te bepalen worden de getallen uit Tabel 1 nader bekeken. Daar zien we de verdeling per maand gedurende acht jaar (2014 t/m 2021) en de verhouding in jaartotalen gedurende twintig jaren (2002 t/m 2021; bovenste reeks). De 'dip' als gevolg van de besmetting laat zich duidelijk zien. Eigenlijk vooral vanaf juli 2017, na een blijkbaar nog gunstig broedseizoen tot in juni. Opvallend is het lage aantal Merels in september tot en met december, in tegenstelling tot (in de meeste jaren) de aantallen in januari, al halen ook die vanaf 2018 het niveau niet meer van de vijftien jaren ervoor. Wat niet direct uit de cijfers in Tabel 1 blijkt, was het verschijnsel dat er ook sprake leek te zijn van een verminderd broedsucces. Daar zal in deel 2 nader op ingegaan worden.

Terwijl andere jaren overal bedelende jonge Merels te zien en te horen waren, was dat met name de laatste vier jaren beduidend minder. Kwam dat door usutu of door droogte? Met name de zomers van 2019 en 2020 waren extreem warm en droog. Zonder een gezonde reproductie is een vlot herstel van de merelstand niet mogelijk. In mijn geval geeft dat voor de regio Gooi, Eemland en Vechtstreek een zorgelijk beeld. Het is maar een 'streekproef' in één gebied en een nogal ruwe steekproef, maar het beeld zegt naar mijn idee wel iets.

Analyse van de jaarcijfers (Tabel 1)

Wanneer we de cijfers nader bestuderen, zien we een aantal opvallende zaken. De jaarcijfers en jaarlijks de maandgegevens geven een verschuiving te zien die te verklaren lijkt uit besmetting met het usutuvirus. Zoals hierboven beschreven, spelen ook andere factoren mogelijk een rol. Het gemiddelde van de vijftien jaren voor het optreden van het usutuvirus

A Gemiddelde 2002/16	2016	2017	2018	2019	2020	2021
100% (n=9830)	86,7%	68,2%	37,1%	36,5%	34,8%	47,3%
B Maandgemiddelden (vergeleken met 2014/2016 - met 2016 extra vermeld als cruciaal jaar):						
2014/2016	2016	2017	2018	2019	2020	2021
jan 100% (n=633)	110,5%	161,8%	57,6%	61,6%	35,5%	78,2%
feb 100% (n=867)	115,3%	69,2%	30,6%	30%	20,8%	56%
mrt 100% (n=934)	107,1%	93,3%	49,3%	19,8%	21,4%	35,4%
apr 100% (n=733)	95,5%	98,9%	48,4%	44,3%	36,7%	43,6%
mei 100% (n=767)	117,4%	98,5%	67,2%	64,6%	50,2%	74,3%
jun 100% (n=667)	89,8%	114%	66%	53,3%	55,5%	60%
jul 100% (n=900)	100,6%	57,2%	40%	37,2%	42%	44,8%
aug 100% (n=533)	41,3%	75%	27,2%	18,8%	16,9%	21,6%
sep 100% (n=342)	82,5%	34,2%	33,7%	22%	36,6%	22%
okt 100% (n=767)	65,2%	42,4%	13%	49,6%	31,3%	30,7%
nov 100% (n=642)	101,2%	62,3%	33,5%	56,9%	58,4%	94,3%
dec 100% (n=975)	72,8%	46%	35,8%	53%	49,2%	48,7%

Tabel 1 Jaarcijfers en maandgegevens (vergeleken in procenten - **vet: minder dan 50%**):

geldt als norm met 100% (Tabel 1A). Al in 2016 dalen de aantallen licht met min 13,3%. Maar schommelingen van globaal zo'n 15% lieten zich ook geregeld in de jaren daarvoor zien. De dalende trend zet nu echter door tot een dieptepunt in 2020, het jaar dat nog maar een derde deel van de oorspronkelijke aantallen overblijft (34,8%). In 2021 krabbelt de merelstand weer enigszins op, maar blijft nog ruim onder de helft van wat vanouds gangbaar was. Wat preciezer bekeken, lagen de meeste getallen in 2016 nog wel boven normaal en wordt de dip op jaarbasis vooral veroorzaakt door een lage presentie in augustus (!) en oktober (Tabel 1B). September is in 2016 gunstiger dan in de erop volgende jaren. In 2017 scoren niet meer dan twee maanden positief, terwijl maar liefst zeven maanden de door mij als redelijke ondergrens gehanteerde 85% niet eens halen. Kijken we naar de gemiddelden per maand, dan komt de grote klap in beeld vanaf januari 2018. In 2018 haalt geen enkele maand het percentage van 85%, terwijl er negen maanden lager scoren dan 50%, met name extreem in het vroege herfst- en winterseizoen. Het jaar 2019

doet het relatief iets beter in herfst en winter, maar ook daar wordt de gewenste 85% nergens gehaald. Ruim de helft van de maanden, waarvan de meeste in het broedseizoen, ligt onder de helft van het oude gemiddelde! De grootste klap zien we (mogelijk mede beïnvloed door de droge zomer van 2019 en 2020) in 2020. Nu halen negen maanden de helft van de gemiddelde aantallen niet eens, terwijl alle maanden ver onder de 85% blijven. Dat de periode mei-juni relatief beter uit de verf kwam dan in beide voorgaande jaren, gaf hoop op een beter broedseizoen, maar in augustus volgde een absoluut dieptepunt. In de herfst en winter die daarop volgen, lijkt verbetering op te treden. Een voorbode van herstel in 2021? Of alleen het gevolg van meer aanwezige wintergasten? De maandcijfers in 2021 vertonen in bijna alle maanden een stijging ten opzichte van 2019 en 2020. Uitzondering: september, oktober en december. Na een bijna aaneengesloten malaise van oktober 2018 tot en met oktober 2021 (met als schrale lichtpuntjes de maanden mei en juni) zien we in november 2021 opeens de cijfers weer stijgen tot dicht bij het oude niveau. December 2021 stelt daarentegen weer

teleur... Wat brengt blijvend herstel in zicht? Dat zal afhangen van de reproductie en dus van de trend in de maanden dat er gebroed wordt. Dat gaan we nader bekijken in deel 2.

Bronnen

- Glutz von Blotzheim, U.N., K.M. Bauer, 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 9. Aula Verlag.
- BirdLife-European-Red-List-of-Birds-2021.pdf
- Boele, A. et al, 2021. Broedvogels in Nederland 2019; Sovon-rapport 2021/02, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- [https://stats.sovon.nl/stats/soort/11870 soort 11870](https://stats.sovon.nl/stats/soort/11870%20soort%2011870)
- Vogelatlas van Nederland, 2018. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Bovendien globale gegevens uit dertien rapporten van geïnventariseerde natuurgebieden op de site van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken (niet nader gespecificeerd).

Vrouwtje Merel, Hilversum, 13 februari 2021 | Jeannette Tas

Volwassen Merel man, Huizen, 12 november 2020 | Jurriën Uiterwijk

Doe mee met MUS!

vogels tellen bij jezelf om de hoek

Jeanelle Breemer

in samenwerking met:

Myrte Mijnders, beleidsadviseur natuur, landschap en ecologie van de gemeente Hilversum

Han Westendorp

Rolf Bruijns, stadsvogeladviseur

MUS? Mussen tellen? Ja, en ook alle andere stadsvogels. MUS staat voor Meetnet Urbane Soorten. Het is een al langlopend Sovon onderzoek. Per postcodegebied worden op acht tot twaalf willekeurig geselecteerde punten, gedurende vijf minuten, alle vogels geteld. Dat gebeurt drie keer per jaar; twee keer in het voorjaar, 's morgens rondom zonsopgang, en de laatste keer op een zomeravond.

Ik ben al lang geleden met MUS begonnen, toen ik nog in Rotterdam woonde. Door de tellingen ging ik systematisch kijken en dat leverde me elke keer wel verrassingen op. Na mijn verhuizing naar Hilversum was de MUS-telling dan ook een logische manier om mijn nieuwe habitat te leren kennen. Zo ontdekte ik de vaste stek van een stel Gaaien en dat een Grote Bonte Specht niet alleen holen in bomen maar ook een ventilatieopening van een flatgebouw reuze interessant vond. Volop Gierzwaluwen in Hilversum, dankzij de vele oude huizen met hun hoekjes en gaatjes. Mijn eigen straat bleek de hotspot van het postcodegebied, ik telde er een groep van 18 en vond zelfs een paar nesten. Opvallend stil was het nog bij de nieuwe ingemetselde gevelstenen op het voormalig Lucent terrein, die speciaal voor Gierzwaluwen aangebracht zijn. MUS heeft als doel om aantallen en verspreiding vast te leggen van min of meer algemene stadsvogels, in aanvulling op de andere broedvogeltellingen. Dit draagt bij aan publicaties van Sovon zoals het jaarlijkse rapport Vogelbalans. Bijvoorbeeld de afname van Merels door het usutuvirus kon door MUS in kaart gebracht worden.

Gierzwaluwen bij de Oranjekerk in Amsterdam | Waargenomen en getekend door Sylvia Vermaas

Ook binnen de gemeente Hilversum is het plan om MUS te benutten als een van de manieren om te monitoren of de biodiversiteit in Hilversum toeneemt. Myrte Mijnders, beleidsadviseur natuur, landschap en ecologie van de gemeente Hilversum geeft aan dat de aanwezigheid van stadsvogels een goede graadmeter is voor biodiversiteit en de kwaliteit van het groen in de gemeente. “Vogels staan hoog op de voedselpiramide, dus kun je veronderstellen dat bij een toename van vogels, het ook beter gaat met kleine

zoogdieren, amfibieën, reptielen, vlinders, geleedpotigen en insecten. En daarmee ook met bodemleven zoals mossen, schimmels en algen. Omdat al deze dieren voedsel, vocht en veiligheid, zoals schuilplekken, nodig hebben is het aantal vogels ook een indicatie voor de ecologische kwaliteit van openbaar groen, bomen en tuinen. Kortom als het aantal stadsvogels in Hilversum de komende jaren toeneemt weten we dat we op de goede weg zijn om de biodiversiteit te stimuleren.”

Pimpelmees op weg naar zijn nest in de holte van een versierde gevel van een Amsterdams pand | Waargenomen en getekend door Sylvia Vermaas

Doe ook mee met MUS, nuttig, leuk en lekker dicht bij huis! Je kunt je aanmelden via de website van SOVON en daar dan een vrij postcodegebied claimen. In ons werkgebied zijn nog diverse postcodegebieden vrij. Ook voor andere omliggende gebieden laat de kaart nog volop lege plekken zien.

De **blauwe** en **lila** gekleurde gebieden worden al geteld. De **groen** omrande gebieden hebben nog tellers nodig.

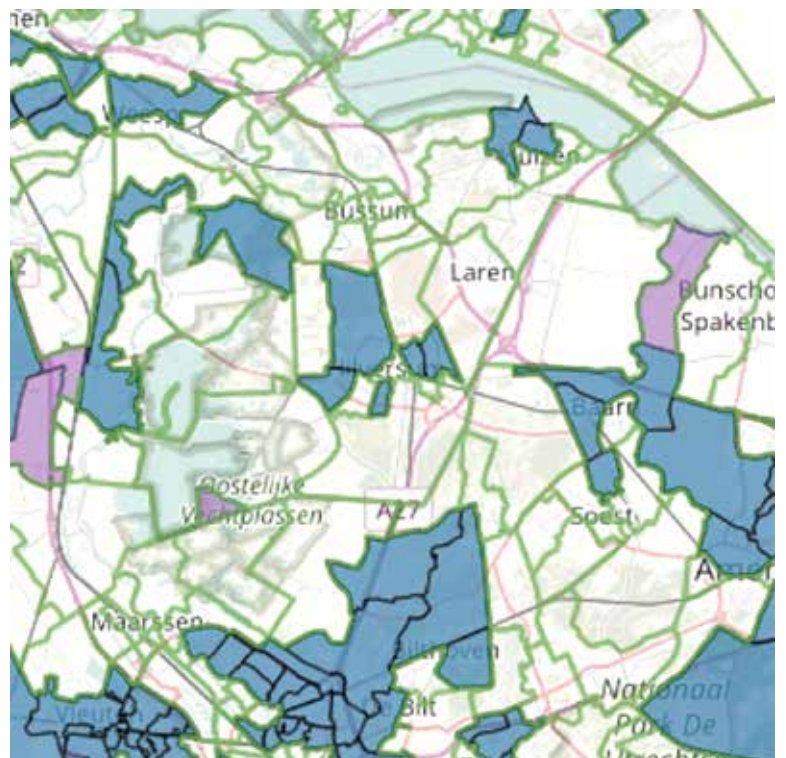
Let op: deze kaart is van 14-02-2022. Als u dit leest, kan de situatie gewijzigd zijn.

Link kaart:

<https://portal.sovon.nl/portal/vacant/map/9>

Link website:

<https://www.sovon.nl/nl/MUS>

Kijkje in de kaart

Weekend
Weetje

Voor de Weekend Weetjes vragen wij aan onze leden wat hun favoriete plek is om vogels te kijken. Zo krijgen wij een 'kijkje in de kaart' van de mooiste vogelgebieden in ons werkgebied. Speelt u ons in de kaart?

Beantwoord dan de volgende vier vragen:

1. Welke plek in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken bezoekt u het liefst als u vogels gaat kijken?
2. Wat heeft u daar meegemaakt? (max. 250 woorden)
3. Welke vogels ziet u daar het liefst?
4. Welk seizoen heeft uw voorkeur?

Afhankelijk van het aantal reacties maken wij een selectie die wordt gepubliceerd in de Nieuwsbrief en/of in De Korhaan.

Met illustraties van ondergetekenden die u onder andere kent van de eerdere series Weekend Weetjes.

Stuur nu uw reactie aan: communicatie@vvggooi.nl.

Dank!

Gerda Baas, Doortje van Dijk, Johan de Koning en Sylvia Vermaas

De foto's van Hilde Veenstra

Op 9 oktober 2021 is Hilde Veenstra overleden. Om haar nog een laatste keer het podium te geven, hebben we enkele van haar foto's geselecteerd voor de Vogeltreffers van deze Korhaan.

Hilde was niet alleen een gepassioneerd bioloog, vogelaar en fotograaf, ze was ook voor de Vogelwerkgroep actief op een aantal terreinen. Zij heeft zich ingezet voor een voegeeducatie project voor scholieren, ze zat in de Adviescommissie voor het Dineke Sluijters Vogelfonds en ze heeft een lezing gegeven over Kraanvogels. Haar grootste bijdrage was wellicht haar rol als fotoredacteur voor het boek 'Gooise Vogels', dat in 2017 verscheen als onderdeel van het 50-jarig jubileum van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

Slangenarend, Gambia, voorjaar 2019

Zwarte Reiger (*Egretta ardesiaca*), Gambia, voorjaar 2019

Mannetje Keep bijna in broedkleed, Twente, maart 2013

Waterral, Diemer Vijfhoek, januari 2017

Vrouwetje Bonte Vliegenvanger, Twente, mei 2017

Mannetje Brilduiker in voorjaarsstemming, Lauwersoog, februari 2018

Donkere Zanghavik (*Melierax metabates*),
Gambia, voorjaar 2019

Steenloper, IJmuiden, oktober 2016

Groeve Oostermeent, 28 augustus 2020, juveniele Oeverzwaluw wacht op eten | Jurriën Uiterwijk

Nestelende Oeverzwaluwen tussen Vecht en Eem in 2021

Dick A. Jonkers & Engbert van Oort

Door de coronamaatregelen was het soms schipperen geblazen om het onderhoud van de bestaande kolonies te kunnen uitvoeren. In één geval mislukte dat en bij een tweede gebeurde het te laat. Gelukkig kon daar waar onderhoud wel was uitgevoerd het ringonderzoek naar wens plaatsvinden. Er werd net buiten de regio een nieuwe kolonie ontdekt in de polder De Slaag (Bunschoten).

Onderhoud

De plekken met kolonies waar in het voorgaande jaar werd genesteld moeten er spic en span bij liggen om de zomergasten - en dat zijn onze Oeverzwaluwen - te ontvangen. De werkzaamheden die ervoor zorgen dat alles in orde is, zijn in de periode maart of uiterlijk begin april. Wanneer onderhoud niet zou gebeuren is de kans groot dat overwinterende parasieten, andere ongewenste gasten en ongerechtigheden een negatieve

uitwerking hebben op het broedproces.

Het zou jammer zijn wanneer door gebrek aan onderhoud vestigingen niet bezet worden of dat er wordt uitgeweken naar andere locaties buiten de regio. Ook dit jaar waren er hulpkrachten, namelijk onze eigen leden en vrijwilligers van het Goois Natuurreservaat. Met grondboren werden de nestgangen opgeschoond, waarna via vulbuizen en duwhouten bodem-eigen materiaal weer in de nestgangen werd gestopt.

Fenologie

Op 27 maart werden er Oeverzwaluwen gesignaleerd bij Montpellier in het zuidoosten van Frankrijk boven het Etang de l'Ayrolle (Gruissan). Waren dit exemplaren op doortocht naar noordelijker liggende broedgebieden die de Middellandse Zee waren overgestoken, of broedvogels die zich in de omgeving wilden vestigen en net waren gearriveerd? Op 8 april jaagden er zes 'overtjes' boven de groeve Oostermeent en op

Figuur 1. Oeverzwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2021 (en tussen haakjes in 2020).

Locatie en gemeente	Aantal nesten in		Type wand
	2021	(2020)	
Cito Horstermeer (Nederhorst den Berg)	240	(260)	zand/aarde
Oostdijk (Naarden)	40	(0)	kunstwand
Zanderij Crailoo (Hilversum)	58	(12)	kunstwand
RWZI Wolfskamer (Huizen)	93	(112)	kunstwand
Groeve Oostermeent (Blaricum)	205	(4)	zandwand
Raboes (Eemnes)	26	(0)	kleiwand
Totaal	662	(388)	

Figuur 2. Oeverzwaluwkolonies 2021 in de regio en aantal gevangen en geringde exemplaren.

Locatie en gemeente	Aantal			
	nesten	gevangen	nieuw geringd	terugvangst
Cito Horstermeer (Nederhorst den Berg)	240	484	295	189
RWZI bij Wolfskamer (Huizen)	93	100	68	32
Zanderij Crailoo (Hilversum)	58	46	29	17
Groeve Oostermeent (Blaricum)	205	312	230	82
Totaal	596	942	622	320

Groeve Oostermeent, 7 mei 2020, Oeverzwaluwen bij nestingang | Jurriën Uiterwijk

9 april eveneens zes bij Cito in Nederhorst den Berg. Tijdens de excursie van de Vogelwerkgroep op 17 april vlogen twee exemplaren rond bij de Stichtse Brug. Op 20 april hield een groep van circa 60 Oeverzwaluwen zich op rond de afgekalfd wand van het Raboes.

Het weer tijdens de broedperiode

Het KNMI-overzicht van de maand april vertoont het beeld van een vrij zonnige, maar bijzonder koude maand. Op de nestbouw zal het weer in de vestigingsmaand geen invloed hebben gehad. Mogelijk wel op de conditie van de vrouwtjes, die geleid kan hebben tot een wat latere eileg. In mei zag het er somber uit voor de oevertjes met al aanwezige broedsels. Het was zeer koud en nat, waarbij door dit weertype de beschikbaarheid van rondvliegende insecten, hoofdvoedsel van de zwaluwen, beperkt geweest kan zijn. Juni maakte gelukkig een hoop goed. Het was die maand gemiddeld zeer nat en zonnig. Hierdoor was het goed weer om prooien te bemachtigen. Het weer in die maand heeft er wellicht voor gezorgd dat paren met mislukte broedsels of weinig uitgevlogen jongen, een nieuwe poging hebben ondernomen om een vervollegsels te produceren. Juli was een vrij normale maand met ‘Hollands’ zomerweer en regenbuien.

Bezette kolonies

Er waren in 2021 zes bezette kolonies (zie figuur 1). In 2020 was de Kiefkampen in Naarden nog bezet, maar waren er geen nesten bij het Raboes. Ondanks dat de eerstgenoemde wand dit jaar op tijd geschikt was gemaakt om de Oeverzwaluwen te ontvangen, negeerden zij hem en koos een klein aantal paren voor een deel van de ogenschijnlijk ongeschikte wand van het Raboes (Eemnes). In de wand bij het Naarderbos heeft een paartje gepoogd een nestgang te graven, echter door de harde ondergrond is dat mislukt.

Cito Horstermeer (Nederhorst den Berg)

Deze meest westelijke locatie in ons gebied ligt op het bedrijventerrein van de firma Cito en is daar al heel wat jaren aanwezig. De Oeverzwaluwen broedden daar altijd in een kolonie die

gevestigd was in de hoge zandhopen op het terrein. De eigenaar, begaan met de vogels, tolereerde hun aanwezigheid. Hij zorgde ervoor dat plekken waar zij broedden niet verstoord werden door vrachtauto's die zand vervoerden. Door natuurlijke processen stortten de wanden nogal eens in en raakten begroeid. Het plan werd opgevat om een kunstwand te plaatsen van betonnen platen met voorgeboorde gaten. Met financiële steun van de eigenaar, het IJsvogelfonds van Vogelbescherming Nederland en het Dineke Sluijters Vogelfonds van onze Vogelwerkgroep werden de benodigde financiën bijeengebracht. In 2021 is de wand in gebruik genomen en hij werd na terugkeer uit de overwinteringsgebieden onmiddellijk bezet. De nieuwe kunstwand was een groot succes.

Oostdijk Naarden

Voor de tweede achtereenvolgende keer is deze kunstwand buiten de boot gevallen. Er was nagelaten om het voorterrein tijdig van begroeiing te ontdoen. De zwaluwen konden daardoor niet onbelemmerd van en naar de kolonie vliegen. Ook de nestgaten en de directe omgeving waren niet schoongemaakt en evenmin waren de gaten opnieuw gevuld. Toen dit op 8 juni werd geconstateerd was het al te laat om nog actie te ondernemen. Er waren al 40 nesten met broedende Oeverzwaluwen, een Fitis en een Heggenmus. Een vangpoging voor ringonderzoek leverde één Oeverzwaluw op. Het welzijn van vogels heeft altijd voorrang. Er werd besloten om het gebied verder dit jaar met rust te laten. Tellen in deze fase van het broedproces had ook geen zin. We kunnen ons de hiervoor beschreven blunders niet voor een derde keer veroorloven!

Zanderij Crailoo (Hilversum)

Toen we bij deze wand arriveerden om hem voor het broedseizoen op orde te brengen, bleek dat onverlaten de betonelementen hadden beklad met graffiti. Dit heeft het Goois Natuurreservaat, als eigenaar van de wand, grotendeels kunnen laten verwijderen.

De populatie in de kunstwand van de voormalige zanderij was met 58 bezette nestgangen bijna vijf keer zo groot als in 2020, toen er slechts 12 paren broedden.

Figuur 3. Aantal terugvangsten bij Cito Horstermeer van al eerder geringde Oeverzwaluwen met ringlocatie en ringjaar.

Ringjaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zelfde kolonie		1	2	4	18	40	76
Kiefkampen (Naarden)			1			15	
Haarrijnseplas (Utrecht)			1	1	4	5	4
Almere	1		1			2	
Raboes (Eemnes)					1		
Ooievaarsplas (Lelystad)					1		
Rijswijk (Gelderland)					1		
RWZI Wolfskamer (Huizen)						1	
Oud Valkeveen						3	
Heembeton (Lelystad)						1	
Zanderij Crailoo						3	
Groeve Oostermeent (Blaricum)						1	

Figuur 4. Aantal terugvangsten bij de RWZI Wolfskamer van al eerder geringde Oeverzwaluwen met ringlocatie en ringjaar.

Ringjaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zelfde kolonie				1	1	1	4	
Cito Horstermeer	1						3	
Raboes Eemnes			1					
Groeve Oostermeent					1			6
Zanderij Crailoo						1		
Almere						2	1	
Oud Valkeveen							2	

Zanderij Crailoo 2021, graffiti op de kunstwand | Engbert van Oort

Figuur 5. Aantal terugvangsten in de Zanderij Crailoo van al eerder geringde Oeverzwaluwen met ringlocatie en ringjaar.

Ringjaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zelfde kolonie						3	
Cito Horstermeer				1		1	
RWZI Wolfskamer					2	2	
Haarrijnseplas Utrecht					1	1	
Kiefkampen						5	
Heembeton Lelystad						1	

Figuur 6. Aantal terugvangsten in de Groeve Oostermeent van al eerder geringde Oeverzwaluwen met ringlocatie en ringjaar.

Herkomst	Aantal terugvangsten							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal
Zelfde kolonie			1	2	2	5	1	34
Almere					1		1	
Cito Horstermeer	1			1		2	5	
Oostdijk Naarden					1			
Ooievaarsplas Lelystad					1			
Raboes Eemnes						1		
Haarrijnseplas Utrecht						1		
RWZI Wolfskamer						1	12	
Zanderij Crailoo						1	1	1
Kiefkampen							5	
Oud Valkeveen							1	
Kamperhoek Dronten								1
Heembeton Lelystad						1		

Oeverzwaluwkolonie Kiefkampen, juli 2018 | Ruud den Hartog

Vanaf 2017 met 82 paren, was er een continue afname, die hopelijk nu tot stilstand is gekomen. De oorzaak van de daling is nooit gevonden.

RWZI Wolfskamer (Huizen)

Een lichte achteruitgang in de bezetting van de kunstwand dit jaar naar 93 paren, maar nog altijd op het niveau van de laatste drie jaar. In 2018 kwamen 44 paren tot broeden, nadat er in het jaar daarvoor nog 82 huisden. Merkwaardig die sterke schommelingen.

Groeve Oostermeent (Blaricum)

In de zandwanden van de groeve, een voormalige zandafgraving, waren twee van de drie wanden bewoond en die waren samen goed voor 205 nesten. Een topprestatie en wel even wat anders dan het slechte resultaat van 2020, toen slechts vier paren nestelden. In de periode 2017-2020 bedroeg het gemiddelde aantal broedparen 48.

Raboes (Eemnes)

Deze lokatie heeft een kleiwand, waarvan de bezetting steile pieken en diepe dalen heeft gekend. Verantwoordelijk daarvoor waren het jaarlijkse onderhoud, maar ook uitdroging, waardoor de wand keihard en voor Oeverzwaluwen ondoordringbaar was. De gouden tijden met in 2017 zo'n 253 en in 2019 120 paren zijn voorbij. De voornaamste oorzaak ligt bij het onderhoud dat achterwege is gebleven sinds 2020. Dit na een conflict tussen de eigenaar van de aanliggende handelsonderneming, die tot dan toe met een machine de wand afschraapte, en Natuurmonumenten. Laatstgenoemde kreeg vanaf dat jaar het beheer over het gebied.

Op 20 april 2021 is een controle uitgevoerd en zijn veel oude nestgaten gevonden. De wand was voor een deel ingestort. Er zijn toen circa 60 rondvliegende Oeverzwaluwen gesignaleerd. Bij een volgend bezoek op 29 mei waren er helaas nog slechts enkele. De wand was op die datum nog verder afgekalfd. Omdat inmiddels was geconstateerd dat er dicht bij de wand op een recent ingezaaid grasland broedgevallen waren van een Bontbekplevier en een Kleine Plevier is er overleg geweest met Natuurmonumenten. Dit leidde tot het besluit dat er alleen

met de nodige voorzorgen gekeken en geteld mocht worden. Ringonderzoek was niet toegestaan om verstoring van de plevierenbroedsels te voorkomen. Op 8 juli was er nogmaals een bezoek, evenals op 12 juli. Op laatstgenoemde datum foerageerden vier Oeverzwaluwen voor een wand met 26 nestopeningen, waarbij verse slijtsproten van in- en uitvliegen duiden op frequent gebruik. Gelukkig dus toch nog enige bewoning. Samen met de beheerder is er inmiddels overlegd over het toekomstige beheer en de mogelijkheden voor ringonderzoek.

Onbewoonde kolonies

Golfbaan Naarderbos

Al jaren bevindt zich aan de rand van de golfbaan een miniwandje. Het is nooit een succes geweest door de besloten ligging, de geringe af- en aanvliegmogelijkheden en het overgroeid raken in het broedseizoen (zie foto in De Korhaan 54(4): 24). Alleen in 2019 is daar gebroed in een kleine 'kolonie', die uit slechts drie paren bestond. Er was geen beginnen aan om het wandje vrij te houden van de telkens snel oprukkende overhangende begroeiing. Bij aankomst op 23 maart 2021 was opnieuw te zien dat het vechten tegen de bierkaai was. Gelukkig was evenals vorig jaar wel weer een paartje IJsvogels aanwezig. Redenen genoeg om het oeverzwaluwenonderzoek op deze plek te beëindigen. Mogelijk dient zich nog een nieuwe en betere kans aan bij de herinrichting van de golfbaan.

Kiefkampen (Naarden)

De kolonie herbergde dit jaar geen broedparen, tegen 120 in 2020, terwijl de zandwand al voor aankomst van de Oeverzwaluwen in gereedheid was gebracht. Merkwaardig is dat er in 2019 ook al broedparen ontbraken. In de jaren daarvoor was de bezetting goed met 86 paren in 2018 en 48 paren in 2017.

Hilversumse Bovenmeent

Het blijft tobben met deze zandwand. Ook nu waren er weer geen broedparen. Het probleem werd al in 2016 geschetst: ieder jaar raakt de wand helemaal met kruiden begroeid, ook al is de wand geschoond voor het broedseizoen. De vrijwilligers raakten gedemotiveerd. Echter

er is hoop! Door Natuurmonumenten zijn voorbereidingen in gang gezet voor een herinrichting van de meent. Daarbij wordt ook gedacht om vrijgekomen grond te gebruiken voor een intensieve renovatie van de oeverzwaluwenwand. Er is ons gevraagd hierover mee te denken. Bij de boerderij van de familie Bon nestelde een aantal paren in een zandhoop. De eigenaar gaf aan dat niemand mocht weten dat er Oeverzwaluwen op broedden. Er mocht niet geteld worden en het aantal broedparen is daardoor niet bekend. De consequentie was dat er ook geen ringonderzoek kon worden gedaan.

Ringonderzoek

Er is op vier locaties ringonderzoek uitgevoerd (figuur 2). In figuur 1 echter worden zes bewoonde kolonies genoemd. Bij de locatie Oostdijk is wel een vangpoging gedaan, hetgeen slechts één

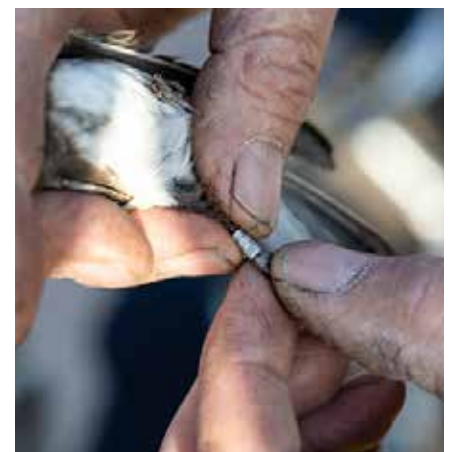
exemplaar opleverde. Daarna is er niet meer gevangen. Tijdens de vangsessie voor ringonderzoek bij Cito Horstermeer op 8 juli was er een Boomvalk op jacht bij de kolonie. Van Boomvalken is bekend dat zij zich graag ophouden bij oeverzwaluwenkolonies. Het zijn voor hen permanent en geconcentreerd aanwezige voedselbronnen met een grote kans op jachtsucces.

Literatuur

- Jonkers, D.A., 2021. Broedkolonies van Oeverzwaluwen tussen Vecht en Eem in 2021. De Korhaan 54(4): 22-25.

Groeve Oostermeent, 28 augustus 2020, juveniele Oeverzwaluw wordt gevoerd | Jurriën Uiterwijk

Kiefkampen, juli 2018, de gevangen Oeverzwaluwen worden gewogen, gemeten en geringd | Bert van de Broek

Hustings, F., K. Koffijberg & H. van Dieck, 2021.
Verschenen of verdwenen.
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen,
ISBN 978 90 2157 6459.
Gebonden, 320 bladzijden.
Prijs € 40,00.

Verschenen of verdwenen

Ruim een eeuw Nederlandse broedvogels in beweging

Fred Hustings, Kees Koffijberg & Harvey van Dieck

besproken door **Dick A. Jonkers**

In dit boekwerk wordt een beschrijving gepresenteerd van de opkomst of neergang van zeventig soorten broedvogels in ons land vanaf 1900. Daaronder bevinden zich ook vogels, aangeduid als exoten, die kans zagen om zich met hulp van 'Homo sapiens' een plaats te veroveren. In de korte bondige teksten worden per soort de ontwikkelingen vermeld. Zij zijn ondergebracht in aparte groepen, waarbij de invloed van een doorslaggevende ontwikkeling bepalend was voor hun aanwezigheid of verdwijning als broedvogel. De factoren klimaatverandering, bescherming, exoten, vogelaars vroeger en nu, zijn het uitgangspunt. Een doorkijkje gunt een blik op wat de toekomst zou kunnen brengen. Van elke soort zijn een of meer foto's, informatiegrafieken of kaartbeelden in kleur opgenomen.

Waar liggen kansen met mogelijke leefgebieden en welke kunnen zich dan ontwikkelen? Zou klimaatopwarming een stimulans kunnen zijn voor het oprukken van zuidelijk van ons land levende insectensoorten. En zou daardoor een soort zoals de Dwerguil zich hier kunnen gaan vestigen? Ook van noord naar zuid zijn er wellicht mogelijkheden. Wat zullen de effecten zijn van verstedelijking, intensivering van het landgebruik en het uitdijende aantal soorten exoten? De tijd zal leren naar welke kant de balans zal gaan doorslaan. Het geheel is een kleurrijk werk geworden mede door het opnemen van een paar honderd foto's. Een lezenswaardig boek, dat de gebruiker op de hoogte brengt van de ontwikkelingen bij de Nederlandse broedvogels in de afgelopen 120 jaar.

De steenuil

Ronald van Harxen

besproken door **Dick A. Jonkers**

Uilen vormen een vogelgroep die sterk tot de verbeelding spreekt. In de reeks monografieën van Atlas Contact een publicatie over de kleinste in ons land voorkomende uilensoort. Een parmantig uiltje waaraan de schrijver al enkele tientallen jaren onderzoek uitvoert in de zuidoostelijke Achterhoek. Er wordt inzicht gegeven in de landelijke verspreiding. Op diverse plekken in het manuscript is te

vinden waarop te letten in het leefgebied om de Steenuil te horen of te zien. De betrokkenheid en het zich inleven bij de soort weerklinkt in de sfeer tijdens de velddagen en wordt verspreid in het boek beschreven. De lezer wordt deelgenoot gemaakt. Met een steekladder op de auto naar nestkasten in bomen en schuren voor inspectie, vastleggen van allerhande gegevens over broedsels en

Van Harxen, R., 2021. De steenuil. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam / Antwerpen. ISBN 978 90 450 3985 5, 216 bladzijden. Prijs € 22,99

Jeninga, C. & H. Meulepas, 2021. Goois Nestkast Onderzoek. Jaarverslag 2021. Uitgave VWG het Gooi e.o. Rapportnummer 302: 1-40

het verzamelen van prooiresten. En hier bleef het niet bij. Nestjongen werden geringd, in totaal 4000! Via een webcam in een nestkast konden andere vogelaars via www.vogelbescherming.nl/beleefdelente genieten van wat zich daarin afspeelde. Er werden bij nesten camera's geplaatst om na te gaan welke prooien werden aangebracht. Zo is er nog veel meer, bijvoorbeeld over de naamgeving. En de

ecologie van dit kleine uiltje is uitgebreid weergegeven. Leuke items zijn er te over. Een voorbeeld daarvan is het stukje over paleobiologie, dat gaat over fossiele vondsten op Kreta uit een periode van zo'n 1,8 miljoen jaar geleden. Wel eens gehoord van haasbiefstuk op het menu of van een 'floater'?

Dit en meer interessants is te vinden in dit boeiend geschreven boekje.

Goois Nestkast Onderzoek Jaarverslag 2021

Coby Jeninga & Henny Meulepas

besproken door **Paul Keuning**

De auteurs van de Werkgroep Nestkastcontrole werden het afgelopen jaar geconfronteerd met het vele werk dat Ronald Beskers verzette bij het bieden van broedgelegenheid aan holenbroeders. Vanwege het breken van zijn heup moesten zes door Beskers gecontroleerde gebieden door anderen overgenomen worden. Ook het verzamelen en ordenen van alle broedgegevens en die presenteren in een overzichtelijk rapport moest door andere leden van de werkgroep worden overgenomen. Fijn dat ze al een paar jaar als werkgroep functioneren, maar toch moesten Pijnenburg en het Raboes (Laren) het dit jaar zonder controleur doen. Parrewijn kon daarentegen toegevoegd worden aan de gecontroleerde gebieden. Parrewijn meteen met twee broedsels van de Glanskop. Helaas zijn de gegevens van het Smithuyserbos weer niet op tijd boven tafel gekomen. Dat de Kool- en de Pimpelmees de lijst van broedvogels aanvoeren zal niet verrassend zijn. Een controleur die na het openen van het dakje een andere soort dan deze mezen ontdekt, is altijd blij verrast. De Zwarte Mees wordt met slechts drie legsels een zeldzaamheid. In de oude bosgebieden Bikbergen en Heidebloem zijn hiervan 13 jongen uitgevlogen. Parrewijn is het enige terrein waarvan jonge Glanskoppen zijn uitgevlogen, zes in totaal. Met een bezettingsgraad van 97%, alle 39 kasten op één na bezet, is dit meteen het meest succesvolle gebied.

Ook telde Hans Luchies hier 89 wilde plantensoorten, waarmee aangetoond is dat dit een gebied is waar we zuinig op moeten zijn. Minder uitgevlogen jongen waren er in 2021 bij de volgende soorten: Boomklever, Huismus, Gekraagde Roodstaart, Holenduif en Grote Bonte Specht.

De aantallen andere nestkastbewoners zijn klein. Ze bleven gelijk of gingen licht vooruit. In deze categorie bevonden zich de Spreeuw, Bonte Vliegenvanger, Boomkruiper, Bosuil, Roodborst en Winterkoning.

Van de Grauwe Vliegenvanger vlogen er ongekend veel jongen uit. Op Fort Uitermeer hield het niet op, de Grauwe Vliegenvangers bleven maar doorgaan: 23 jongen zijn uitgevlogen uit 8 legsels. We kunnen constateren dat de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de nestkastcontroleurs gewerkt heeft en dat de spilfunctie van één persoon nu beter verdeeld is.

En Ronald Beskers, bedankt voor het vele werk dat je heel veel jaren gedaan hebt!

Casander, H., 2021.
Broedvogels van het
Bosje van Six in 2021.
Uitgave VWG Het
Gooi en Omstreken,
rapportnummer 297:1-16

Broedvogels van het Bosje van Six in 2021

Huub Casander

besproken door **Paul Keuning**

Dit verscholen bosje van slechts zes hectare is een toevluchtsoord voor loofbos minnende vogels. Het ligt op minder dan 200 meter van de A27, ingeklemd tussen de Gooyergracht en de Eemnesserweg, halverwege tussen Blaricum en Laren, op de gemeentegrens met Eemnes. Het dankt zijn naam aan de laatste beheerder van dit mini-natuurgebied, Jan Willem Six, die het in 1936 overdroeg aan het Goois Natuurreservaat (GNR). Deze inventarisatie was in opdracht van het GNR.

Bij het doorbladeren van alle titels van inventarisatierapporten kwam ik nergens dit Bosje van Six tegen. Met recht een verscholen, bijna vergeten stukje natuur. Voor de vegetatie is de auteur te rade gegaan bij Pieter Bogaerts. Die zag, behalve aan de randen waar bramen en brandnetels staan, veel hoog opgaande loofbomen.

In zeven tellingen tussen 27 maart en 19 juni werden hier territoria van een 14-tal vogelsoorten gevonden. Dat lijkt niet veel, maar gelet op het aantal territoria op deze kleine oppervlakte, is de dichtheid in vergelijking met andere

beperkte bosgebieden best hoog te noemen. Territoria zijn aangetroffen van: Houtduif (2), Grote Bonte Specht (3), Merel (13), Zanglijster (9), Gaai (1), Pimpel- en Koolmees (resp. 5 en 12), Tjiftjaf, Zwartkop (6), Tuinfluiter (1), Winterkoning (11), Boomkruiper (5), Heggenmus (1), Roodborst (17), Vink (1) en Groenling (1). Er zijn geen broedgevallen gesignaleerd van de Rode Lijst-soorten.

De samensteller van dit rapport beveelt de beheerder aan:

- Om dit kleine, kwetsbare gebied tot verboden terrein te verklaren voor honden en ruiters.
- De kruindichtheid is bijna 100%. Het is raadzaam om hier en daar wat open plekken te creëren, wat de kruiden en struiklaag ten goede zal komen.
- Verder zijn de bramen- en brandnetelrand weinig aantrekkelijk voor vogels. Het planten van stekelige struiken als meidoorn zou meer potentiële broedplekken opleveren.

Broedvogels Ankeveense plassengebied 2021

Dirk Prop

besproken door **Paul Keuning**

Afgelopen jaar zijn hier de broedvogels geïnventariseerd door de Vogelwerkgroep het Gooi e.o. Eerdere inventarisaties zijn uitgevoerd in 2010 (Stichts en Hollands Ankeveen) en in 2015 alleen het Hollandse deel. Er zijn 54 broedvogelsoorten vastgesteld, waaronder de volgende Rode lijstsoorten: Zwarte Stern, Visdief, Koekoek, Slobeend, Snor, Grauwe Vliegenvanger, Matkop en Spotvogel.

Wekelijks werden tellingen uitgevoerd vanaf 19 maart tot en met 2 juli. De ene week werd het Hollandse deel geteld, de volgende week het Stichtse deel, zuidelijk van de Dammerkade. Aan deze tellingen namen in totaal tien vrijwilligers deel. De waarnemingen vonden meestal per boot plaats, met aanvullende wandelingen in het noordelijk bosgebied bij de molen en in het baggergebied. De waarnemingen

Prop, D., 2021.
Broedvogels Ankeveense
plassengebied 2021.
Uitgave VWG Het
Gooi en Omstreken,
rapportnummer 298:1-67

Rense, R., 2021.
Broedvogelinventarisatie
Anna's Hoeve.
Uitgave Vogelwerkgroep
Het Gooi en Omstreken,
rapportnummer 300: 1-36

werden ingevoerd op een tablet of via de mobiele telefoon via de digitale veldkaart van Avimap. Het beheer van Natuurmonumenten is erop gericht om het areaal moerasvegetatie te vergroten of op zijn minst op het huidige peil te houden. Hiertoe worden plaatselijk bomen gekapt en via rasters wordt het riet beschermd tegen vraat van Grauwe Ganzen. Dankzij deze maatregelen blijven de aantallen moerasvogels redelijk op hetzelfde niveau. Rietzangers zijn zelfs in

aantal toegenomen. Meest spectaculair is de vestiging van de Cetti's zanger met 24 territoria. De snelle kolonisatie van deze mediterrane soort is overigens niet zozeer een resultaat van het beheer als wel van klimaatverandering. Het aantal broedende ganzen in het Hollandse deel is als gevolg van de nestreductie door Natuurmonumenten sterk afgenomen. Met het ouder worden van de bossen nemen de meeste bosvogelsoorten in aantal toe.

Broedvogelinventarisatie Anna's Hoeve 2021

Rien Rense

besproken door Paul Keuning

Op verzoek van het Goois Natuur Reservaat (GNR) is in 2021 Anna's Hoeve op broedvogels geïnventariseerd. Anna's Hoeve is een parkachtig gebied van 46 ha met waterpartijen, speelweides, kunstmatige heuvels en bos- en heidepercelen. Het ligt ten oosten van de bebouwing van Hilversum en het sluit aan op de centrale natuurgebieden van het Gooi. In het gebied vinden in de periode 2020 tot en met 2022 grote veranderingen plaats. Er wordt een busbaan aangelegd, de autoweg door het gebied wordt verlegd naar een tracé langs de spoorlijn. Verder komt er een natuurverbinding over de spoorlijn en door het terrein, en dit alles in combinatie met een recreatieve herinrichting. Met deze achtergrond is de inventarisatie vooral bedoeld om een beeld te krijgen

van de vogelstand op een moment dat er al een deel van de werkzaamheden was uitgevoerd. Verreweg het grootste deel van het gebied was echter nog niet veranderd. Deze 'basissituatie' kan dienen om de toekomstige ontwikkelingen te beoordelen. Het gebied is acht keer bezocht door een team van 13 waarnemers dat in twee of drietallen het terrein heeft bezocht.

Er zijn in totaal 52 soorten broedvogels met samen 357 territoria vastgesteld. Opvallende soorten zijn Dodaars, Blauwe Reiger, Kleine Bonte Specht, Groene Specht, Boomleeuwerik, Boompieper, Bosrietzanger, Braamsluiper, Appelvink en Goudvink.

Vijf soorten staan op de Rode lijst van broedvogels:

- Kwetsbaar: Grote Lijster en Koekoek
- Gevoelig: Grauwe Vliegenvanger, Huismus en Zwarte Mees.

'Gemiste soorten' zijn Rietzanger, Kleine Karekiet, Havik, Boomvalk, Kuifeend, Witte Kwikstaart, IJsvogel, Knobbelzwaan. Deze soorten werden 'verwacht' gezien de aanwezige biotopen en vroegere waarnemingen.

Bij vergelijken met andere gebieden in het Gooi blijkt dat het aantal soorten broedvogels in Anna's Hoeve hoog is. Er worden aanbevelingen gedaan met betrekking tot het beheer.

d.

Dodaars paartje in Anna's Hoeve | Doortje van Dijk

Rense, R., 2021.
Broedvogelinventarisatie
Monnikenberg 2021.
Uitgave Vogelwerkgroep
Het Gooi en Omstreken,
rapportnummer 301: 1-35

Mooij, J., 2021.
Broedvogels van Schaep
en Burgh, Boekesteijn
en Bantam 2021. Uitgave
Vogelwerkgroep Het
Gooi en Omstreken,
rapportnummer 303: 1-32

Broedvogelinventarisatie Monnikenberg 2021

geschreven door Rien Rense | besproken door Paul Keuning

Op verzoek van het Goois Natuur Reservaat (GNR) is het landgoed De Monnikenberg op broedvogels geïnventarieerd. Op het landgoed vinden grote veranderingen plaats. Als onderdeel van het project 'Voltooiing De Groene Schakel' wordt het landgoed ingrijpend heringericht. De inventarisatie is bedoeld om vooraf de uitgangssituatie zo goed mogelijk in beeld te brengen. Deze is uitgevoerd volgens de Sovon-methode voor broedvogelonderzoek. Er zijn in totaal 44 soorten broedvogels met samen 315 territoria gevonden. Voor een derde van de soorten is maar één territorium vastgesteld. Opvallende soorten zijn Dodaars, Buizerd, Bosuil, Kleine Bonte Specht, Groene Specht, Boomleeuwerik, Boompieper, Fluiter, Bosrietzanger, Bonte Vliegenvanger en Appelvink. Drie soorten staan op de Rode lijst van broedvogels: de Grote Lijster als kwetsbaar en als gevoelig: de Huismus en de Zwarte Mees. 'Gemiste soorten' zijn Havik, Zwarte Specht, Grauwe Vliegenvanger, Staartmees, Groenling en

Goudvink. Deze werden verwacht door de aanwezige biotopen en waarnemingen in het verleden.

Voor de toekomst is het belangrijk om de grote variatie in dit gebied te behouden en mogelijk nog te versterken. Er worden meerdere aandachtspunten aangedragen voor toekomstig beheer. Het rustgebied voor de ecologische verbindingzone biedt nieuwe mogelijkheden door de inrichting ook op vogels te richten. Bijvoorbeeld niet al te kaal voor Roodborsttapuit, Boompieper en Boomleeuwerik; voldoende rust voor misschien de Nachtzwaluw en Houtsnip, en gevarieerde overgangszones langs de randen. Het ecoduct en de faunatunnel bieden voor zoogdieren een mooie verbinding naar andere gebieden. De rigoureuze herinrichting van dit mooie natuurgebied roept veel vragen op, maar is ook gericht op het verbeteren van de natuurwaarden in de toekomst. De balans zal hopelijk positief zijn. Bij het beoordelen kan deze broedvogelinventarisatie een hulpmiddel zijn.

Broedvogels van Schaep en Burgh, Boekesteijn en Bantam 2021

geschreven door Jan Mooij | besproken door Paul Keuning

In het voorjaar van 2021 zijn de beboste delen van de buitenplaatsen Schaep en Burgh, Boekesteijn en Bantam van Natuurmonumenten geïnventarieerd op broedvogels en grote zoogdieren. Volgens de normen van het BMP-project van Sovon zijn 522 broedterritoria van 47 soorten gevonden.

De negen leden van onze Vogelwerkgroep die betrokken waren bij deze inventarisatie, werkten in tweetallen met altijd een ervaren teller erbij. In 12 waarnemingsrondes werd er geteld vanaf 19 maart tot en met 26 juni. De waarnemingen werden vastgelegd in de app Avimap van Sovon. Van de nieuwe Rode Lijst zijn de Koekoek, de Grote Lijster en de Grauwe Vliegenvanger

als broedvogel gevonden. Daarnaast zijn ook vier soorten zoogdieren waargenomen. Ditmaal werden er vijf spechtensoorten waargenomen, waaronder twee broedgevallen van de Middelste Bonte Specht. Ten opzichte van de vorige inventarisatie in 2014 vonden we een sterke toename van zowel het aantal territoria als van het aantal vastgestelde soorten. In dat jaar waren de kruiden- en de struiklaag in het bos rigoureus onder handen genomen door Natuurmonumenten, wat remmend gewerkt heeft op een aantal broedvogels. De aantallen broedvogels bij een inventarisatie in 1995 lagen beduidend hoger.

Een kruising tussen twee ganzensoorten. Wie weet de oplossing?

R.G (Rob) Moolenbeek

Ganzen worden veel in water-wildcollecties gehouden en dat levert soms bijzondere kruisingen op. Als deze vogels dan ontsnappen en aansluiting vinden bij een groep wilde ganzen dan ontstaat er voor ons vogelaars een raadsel. Ook in het wild kunnen kruisingen voorkomen. Zo zag ik de afgelopen jaren met regelmaat in de Eempolder in een groep Canadese Ganzen een exemplaar dat ik beschouw als een kruising tussen een Canadese gans en een Grauwe Gans. Het zou leuk zijn als iemand van die kruising ooit een foto heeft gemaakt. Dat levert dan weer een interessant artikel op voor De Korhaan. Ditmaal een vogel uit de Overscheense Polder bij Naarden, waargenomen op 27 december 2021 en gefotografeerd door Harry de Klein. Helaas zat de vogel nogal ver in de polder dus de foto is niet optimaal. Zelf dacht Harry aan een kruising tussen een Brandgans en een Rotgans. Echter kruisingen met Rotganzen zijn heel zeldzaam en ik kon ze op het internet niet vinden.

Harry ging te rade bij zijn vriend Ronald Sinoo en die dacht het volgende: *“-Brandgans x Rotgans denk ik niet. Brandgans en Rotgans hebben een zwarte snavel en ik zie hier in de snavel roze. -Brandgans x Dwerggans, of Brandgans x Kolgans vermoed ik eerder maar ik kan de pootkleur op de foto niet beoordelen. Als de poten ook oranje of roze vertonen, zit er sowieso Anser-invloed in.”* Zelf dacht ik eerder aan een kruising Brandgans x Kolgans maar zeker weten doe ik het niet. Toen maar weer gevraagd aan Kees Roselaar (beroepsornitholoog bij het voormalige Zoölogisch Museum Amsterdam en Naturalis, Leiden). Hij stuurde het volgende: *“Bij die gans zie ik roze op de snavel en denk daarom in ieder geval aan één ouder Keizergans. De andere ouder is waarschijnlijk Brandgans (maar nauwelijks witte veerranden op rug en buik, wat je bij een hybride van deze taxa zou verwachten) of Kleine Canadese Gans (de ondersoort minima, de kleine donkere vorm die veel*

in gevangenschap gehouden wordt). In de omgeving van bijv. Hoorn en Purmerend lopen heel wat hybrides van minima en Brandgans, dus de andere ouder kan ook zo'n hybride zijn. De Rotgans wordt zelden in gevangenschap gehouden (schijnt buiten een enkele nigricans moeilijk te houden te zijn) en daardoor komen er nauwelijks hybrides met de Rotgans voor.”

Kortom, helemaal opgelost is deze puzzel nog niet.

Heeft u ideeën of weet u de oplossing: laat het ons weten.

Kruising Brandgans x...gans, Overscheense Polder, 27 december 2021 | Harry de Klein

Vijf Bijeneters op een rij..., Frankrijk, Bourgogne, 27 mei 2018 | Hugo Weenen

Opspattend vuurwerk

Ronald Hermsen

Sommige zinnen doen dat. Die blijven hangen en vanuit die paar woorden vertakken je gedachten zich. Zo kun je reizen maken – en verdwalen – zonder je te verplaatsen. Zo'n zin was voor mij deze, van Achilles Cools (2020): *“Bij een open plek kwamen we bij een lange rij bijenkasten, waar wel honderd bijeneters uiteenstoven als opspattend vuurwerk”*. ‘Opspattend vuurwerk’, het werd ineens kleurrijk en warm – zo anders dan nu, hier, want terwijl ik dit schrijf laten de kleuren en warmte in de natuur nog even op zich wachten. Ik bevind me ineens in een foto van een vriend die me vertelde dat hij regelmatig Bijeneters op de telefoondraden bij zijn huisje in Frankrijk ziet.

Op die draden zitten de Bijeneters als Boerenzwaluwen op prikkeldraad bij elkaar gepakt voor een roodkleurende avondhemel. Al met al een lieflijk tafereel. En in het geval van Bijeneters ook heel kleurrijk. Het roestbruin van het kopje, geel van de keel met daartussen het Zorro masker met rode ogen en onder de zwarte boordrand het azuurblauw van de borst... Ik kan deze rubriek wel vullen met een opsomming van de kleuren van

de Bijeneter, maar zal het hierbij laten en nog slechts één kleur noemen: isabel, omdat het zo'n mooie naam is voor het geelwit van de schouderlekken. De Belgische schrijver Stefan Brijs, die in Andalusië woont, noemt deze pruuu-pruuu roepende vogel “de paradijsvogel van ons continent. Een vliegende prisma die het zonlicht opvangt en in alle kleuren van de regenboog breekt”, terwijl hij een broedplaats bij hem in de buurt bezoekt:

een hoge zandwand waarin hij net als Oeverzwaluwen een horizontale gang graaft met aan het einde de nestholte waarin zij haar eitjes legt.

Met zijn lichte, soepele en energieke vlucht heeft hij ook wel iets van een zwaluw. Het schijnt dat sommige Bijeneters tijdens de vlucht de angel van een bij kunnen verwijderen. Ja, ze eten inderdaad bijen, zo ongeveer 200 per dag, maar voeden

zich ook met wespen, hommels, libellen, vlinders en andere insecten. Door hun vrij lange, puntig naar beneden gebogen snavel moet dat lukken met het nodige draai- en trekwerk.

Bijeneters overwinteren in Afrika en trekken in de lente naar de landen rond de Middellandse Zee. Maar inmiddels hebben ze de Pyreneeën en de Alpen genomen en ook aan de Noordzee gebroed. Bij ons in Zeeland, aldus de *Avifauna Zeelandica deel 2*, die dit voorjaar verschijnt. Vanaf begin deze eeuw komen Bijeneters steeds vaker voor en sinds 2010 hebben we in Nederland jaarlijks diverse broedgevallen, met een voorlopig record van twaalf paren in 2015. Maar ja, als we blijven opwarmen, kunnen dit er allicht meer worden. Blijkbaar is hun broedgebied de afgelopen twintig jaar al 800 kilometer noordwaarts verschoven en zijn er broedgevallen

geweest op het Zweedse eiland Gotland, in midden Engeland en in Denemarken. In 2021 hadden we in Nederland maximaal acht broedparen, allemaal in Limburg, terwijl in Duitsland inmiddels meer dan duizend paren schijnen te broeden. Laten we ons alvast voorbereiden en behalve oeverwaluwvanden ook hier en daar wat bijeneterwanden maken.

Mijn denkvertakkingen volgend, zie ik de felgekleurde Halsbandparkieten weer voor me, die gisteren in de al duister wordende namiddag luid *kie-kie-kieënd* in formatievlucht over me heen vlogen naar hun slaapplek. Wie weet kijk ik op een goede dag nauwelijks nog op van een explosie aan Bijeneters boven mijn hoofd, maar vooralsnog lijkt me dat sterk. Zelf heb ik in onze omgeving nog nooit Bijeneters gezien. *Deo volente* misschien deze lente?

Bronnen

- Cools, A., 2020. Bijeneters. De Scharrelaar 2020(2): 45
- Brijs, S., 2020. Berichten uit de vallei. Natuurlogboek. Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen.
- www.bijeneters.nl en www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/nederlandse-bijeneters-met-een-rugzakje

Een paartje Bijeneters, een huwelijkscadeau voor het vrouwtje, Emmen 24 mei 2020 | Yvette Kusters

Wat was interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

De DompHoorn jrg. 55(4), dec. 2021

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden.

Het blad is gevuld met een uitgebreide boekbespreking van Jac. P. Thijsse's 'Nu ga ik er eens op uit'. Ook een beschrijving van de Ransuil met een kaartje waar hij regelmatig gezien wordt.

Dutch Birding jrg. 43(6)

Tijdschrift over palearctische vogels. G.J. Gelling en mede-auteurs stelden een lijst samen van zeldzame waarnemingen in 2020. De top-vijf bestaat uit 1) Oosterse Plevier, 2) Groene Grasmus, 3) Bruine Booby, 4) Meeuw van Kumlien en 5) Bonelli's Adelaar. Voor wie belang stelt in de overige 380 bijzondere vogelsoorten: probeer dit nummer analogo of digitaal onder ogen te krijgen. In Wijdewormer werd in oktober 2019 een Grote Vale Spotvogel waargenomen. G. Ellwanger beschrijft met twee coauteurs de overwintering in Europa en Noord-Afrika van de Kleine Gors.

De Grauwe Gans jrg. 37(3), dec. 2021

Vogel- en Natuurwacht Flevoland. De hoogspanningsleidingen bij Lelystad fungeren als een ooievaarsflat. K. Hagendoorn verzorgt de ecologische begeleiding bij het onderhoud aan de masten. Naast tientallen Ooievaars vinden Buizerd, Boomvalk, Slechtvalk en de Raaf er hun nestplek. Maar jaarlijks worden de ooievaarsnesten groter en zwaarder tot wel een paar honderd kilo. 'Aferoomd' worden ze teruggeplaatst.

Victor Eggenhuizen maakte begin oktober gebruik van de gelegenheid om de Marker Wadden vanuit een 'Landal-huisje' op het eiland te verkennen. Het aantal steltlopers viel wat tegen, mogelijk is het voorjaar meer geschikt. Jacques van der Ploeg heeft zich toegelegd op het inventariseren van Boomvalken. Geen gemakkelijke soort om daarvan de nesten op te sporen. In de IJsselmeerpolders broeden ze vaak op hoogspanningsmasten. In 2021 lokaliseerde hij 46 territoria. Hugo Dieleman meldt dat een kleine verlaging van de waterstand in de Oostvaardersplassen recentelijk heeft geleid tot een 'moeras-reset', die niet alledaagse soorten als Witvleugelstern en Grauwe Franjepoot lokt. In de maand augustus zijn deze zeldzame gasten te zien tussen honderden Kemphanen, Kluten, Zwarte- en Groenpootruiters. Eric Roeland doet uit de doeken waarom het aflezen van pootringen van meeuwen zo leuk is: in plaats van 'een meeuw' krijg je een verhaal voorgeschoteld: afkomst, soort, leeftijd en verplaatsing door Europa. De Pontische Meeuw heeft recent zijn broedareaal uitgebreid naar onze streken. Bij Lelystad en op de Kreupel zitten nu kolonies.

De Kieft jrg. 45(4), dec. 2021

Vogelbeschermingswacht 'Zaanstreek'. Het opvallendste bericht is de bestuurswisseling. Bernard Ebbelaar, een markante persoon die zijn mening niet onder stoelen of banken steekt, had een belangrijke vinger in de Zaanse vogelwereld. Bevlogen in alles wat hij ondernam en de barricaden op als het moest. Maar behalve bij de natuur, was hij ook zeer betrokken bij het persoonlijk wel en wee van de leden. Hij wordt opgevolgd door Willem Rol. Dirk-Jan Booij schrijft in 'Trilwerk' over het beheer op de landstroken tussen de brede sloten in de polder Westzaan. Bomen en struiken kappen en afvoeren, waarbij vooral Appelbes een lastige exoot is.

De Kruisbek jrg. 64(5), nov. 2021

De Vogelwacht Utrecht stopt met de midwintertelling roofvogels, want a) er is in de trends geen sprake van af- of toename van roofvogels en b) ze krijgen het benodigde aantal tellers niet meer rond. José en Annemarie maakten van de nood een deugd: in coronatijd ging alle aandacht naar de vogels in hun directe omgeving. Dat leverde op nooit eerder gebaande paden verrassende ontdekkingen op als de Nachtzwaluw en een door de Havik geslagen Ransuil. Jong talent: Nelson Stukker, net 16 jaar en een talentvol vogeltekenaar.

Limosa jrg. 94(3)

Tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie en Sovon. V.S. van Bergen et al.: 'Paartje Wespndieven twee seizoenen gevolgd met cameravallen'. Met de gecombineerde techniek van zenderen en cameravallen, die met intervallen van een minuut foto's maken van het nest zodra een van de oudervogels in beeld komt. Met de bijna 20.000 verzamelde camerabeelden zijn de auteurs op deze manier veel aan de weet gekomen over het teruggetrokken leven van de Wespndief. Bijvoorbeeld over de taakverdeling: het vrouwtje is in de eerste twee weken na het uitkomen van de eieren grotendeels op het nest. Het mannetje brengt voedsel aan. In 2015 zijn de twee jonge Wespndieven onthoofd en uit het nest geworpen door een Boommarter. Het leeuwendeel van het voedsel bestaat uit larven uit honingraten, daarnaast werd in 10% van de gevallen een kikker gevoerd en maar één keer een vogeltje. Hans Donkers gebruikt uit een

braakbal het opperarmbeen van muizen om de soort te determineren. Dit stevige bot komt daar vaak onbeschadigd uit tevoorschijn. Kleine zangvogels zijn echter moeilijker op naam te brengen.

A. Guldemon, J. Lommen en P. Leendertse onderzochten bij de Boerenzwaluwen de contaminatie van gif in niet uitgekomen eieren en dood gevonden jongen. DDT staat hierbij nog steeds bovenaan de lijst van aangetroffen insecticiden. Andere gifsoorten als 'Roundup' speelden nauwelijks een rol in dit bescheiden onderzoek. Contaminatie vind ik wel een vreemd begrip in dit verband.

Jan van der Winden et al. schreven een mooi verslag over voorjaar 2020 toen eindelijk, na 60 jaar, weer een broedpaar van de Lachstern op de Marker Wadden nestelde.

De Scharrelaar jrg. 3(2)

Vogeltijdschrift voor lezers, verschijnt tweemaal per jaar. In de betere boekhandel verkrijgbaar à € 14,50 per nummer. Schrijvers, vogelkenners en bevlogen vogelaars vullen dit blad met door hen 'uitgebroede legsels'. Hardgras, maar dan over vogels. Elf auteurs vullen de 135 pagina's van dit nummer. Een greep uit de inhoud. Hay Wijnhoven heeft vooral met zelfgevonden veren van de Houtduif zich zo gespecialiseerd, dat hij aan een losse veer direct ziet: Dit is een tientje, ofwel een tiende handpen. Een deel van zijn kennis vergaarde hij aan de hand van de publicaties van Günther Niethammer, die als SS-bewaker van Auschwitz zijn veren verzamelde in 1942 in de directe omgeving van het concentratiekamp. Bewijst maar dat natuurmensen in vele schakeringen voorkomen. Interessant zijn de beschrijvingen van endemen op de eilanden Mauritius en Rodrigues door Paul Q. de Vries en de ontdekking van vele tientallen Geelsnavelduikers bij de Doggersbank door Kees Camphuysen.

De Tringiaan jrg. 44(4), nov. 2021

VWG Schagen e.o. Ook hier wordt het tekort aan vogelnieuws uit de eigen omgeving gecompenseerd met een bespreking van 'de ontdekking van de natuur'. Niet die van Wolkers, maar een beschreven ontwikkeling van biodiversiteit door Jan Luiten van Zanden et al. Sovon wordt aangehaald in 'Ontspringen Tureluurs de dans?' In vergelijking met de andere weidevogels blijft de aantalsontwikkeling sinds 1980 maar licht achteruit te gaan.

Vanellus jrg. 74(6)

Bond van Friese Vogelwachten. I. van der Zee vermeldt dat met extra geld van Rijk en provincie vier gebieden in Friesland zullen worden beheerd conform afspraken uit het 'Aanvalsplan Grutto'. D. Kooistra zet de conclusies op een rij die getrokken kunnen worden uit recent zender- en ringgegevensonderzoek in de provincie. Er is geen verband tussen overlevingskans en de uitkomstdatum van de Kievitskuikens. In het hele agrarische gebied zijn de opgroei-omstandigheden verre van toereikend. Interessante reportage van de vogelwacht Koudum-Hemelum. Staat bekend als een van de beste weidevogelgebieden van Fryslân. Het wordt nog beter nu de polders aangewezen zijn als kruidenrijk weidevogelgrasland. Het jaarbericht 2021 over de weidevogels stemt gunstig. Goed om te merken dat op veel plaatsen de alarmtelrondes als een feest werden ervaren. Alleen in het Friese woudengebied, oost van Leeuwarden, is de trend nog negatief.

Vogels jrg. 41(5)

Vogelbescherming Nederland. Een paar krenten uit de pap. Waarom krijgt de Merel opnieuw de titel 'Vogel van het jaar'? Het is geen eretitel, meestal is er wat aan de

hand en ook nu wordt er op deze manier extra aandacht gevraagd voor deze algemene tuinvogel. De achteruitgang met 30 procent in de afgelopen vijf jaar is voldoende reden voor extra onderzoek en voor het vergroenen van onze wijken en tuinen. Ruud van Beusekom heet de wintervogels welkom en vraagt zich af waarom de Bonte Kraai weg blijft en de Cetti's Zanger massaal intreedt. René de Vos blikt met de vertrekkend directeur van Vogelbescherming, Fred Wouters, terug op wat er in 15 jaar bereikt is. Professionalisering en tegelijk onafhankelijk blijven van overheidssubsidies.

Het Vogeljaar jrg. 69(4), 2021

Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming. A. Guldemon: 'Hoeveel Houtsnippen zitten in de winter op de Hoge Veluwe?' De Faunawerkgroep van de Hoge Veluwe deed in de winter van 2020-2021 onderzoek in ruim 100 ha hoog opgaand bosperceel langs de zuidrand van dit Nationale park. De 11 Houtsnippen extrapolierend naar het hele park zou neerkomen op ruim 170 exemplaren. De influx van Houtsnippen in de winter naar Nederlandse bossen is het gevolg van sneeuw en vorst in landen noordoostelijk van ons land. Vogels van de Rode Lijst is in het Vogeljaar toe aan aflevering 6, waarin Tom Looij de Engelse Kwikstaart bespreekt. Deze vogel is een bollenliefhebber die daarom gauw aan onze aandacht ontsnapt. Arie Spaans heeft zich ontfermd over de ornithologische nalatenschap van Kees Swennen. In de massa gegevens die Swennen bewaarde, komen historische gegevens naar voren over het Paapje in de Noord-Hollandse Noordduinen. Dit was vlak na de oorlog nog een veelvoorkomende soort. Ed Buijsman volgde 'De ontwikkeling van de Noord-Atlantische populatie van de Grote Stern, 1991-2020'.

't Zwaalfje jrg. 10(1), voorjaar 2021

VWG Berkelland. M. Pruyers noteerde bij kille, natte omstandigheden 126 soorten op 15 mei. Henny Waanders ontvouwt de plannen om de zwaluwentellingen onder één coördinator onder te brengen. Opvallende waarneming: een Kuifcaracara. Vast staat dat het een ontsnapte Zuid-Amerikaanse roofvogel betreft.

De Merel en het usutuvirus in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Volwassen Merel vrouw, Maarssen, 17 januari 2021 | Yvette Kusters

Door Sovon is het jaar 2022 uitgeroepen tot jaar van de Merel (*Turdus merula*). Het is de gewoonte dat in deze serie de vogel van het jaar besproken wordt (natuurlijk alleen als er ook iets over te vertellen is) en daarom wederom een artikel over de Merel. Er is in begin 2018 al eens een verhaal over de Merel verschenen. Dat is nog niet zo lang geleden, maar in de tussentijd is er juist met de Merel het een en ander gebeurd. Vandaar dat het toch zinvol lijkt om nog een artikel aan deze soort te wijden. Nu is de Merel geen typische weidevogel maar hij komt wel voor in de omgeving van de boerderijen. Rond de gebouwen zijn bomen en struiken waar hij onder andere zijn nest maakt. Per jaar zien wij in de meeste jaren meer dan honderd Merels. Dankzij de tellingen zijn wij in staat om een duidelijke afname te signaleren.

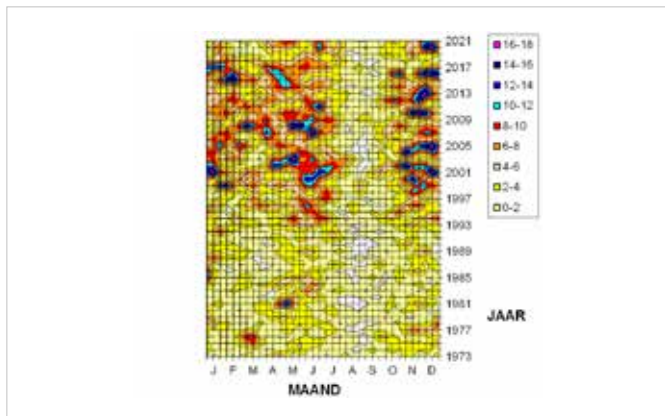
De afgelopen jaren bleek de Merel gevoelig voor het usutuvirus dat zich vanuit het zuiden uitbreidde. Dit virus, dat door muggen wordt verspreid, leidt regelmatig tot de dood van de besmette vogels. Er werden in Nederland veel dode Merels gevonden. Het lijkt daarom aannemelijk dat het aantal Merels verminderd is. In de figuren 1 en 2 staan de aantallen waargenomen Merels bij de Eempoldertellingen. Wij zien dat de aantallen rond 1995 begonnen te stijgen tot ongeveer het jaar 2000. Dat hing samen met de bouw van boerderijen in het tot dan toe niet bebouwde gebied. Daarna schommelden de aantallen behoorlijk. In figuur 1 is te zien dat wij in sommige tellingen veel meer Merels zien dan in de tellingen ervoor of erna. Waarschijnlijk is dat de invloed van het weer. Bij slecht weer of droogte blijven de vogels tussen de struiken en zijn ze vanuit de auto bijna niet te zien. Op wat langere termijn bleef de stand echter stabiel tot 2018. In 2018

zien we een duidelijke afname, die doorzet in 2019. In 2020 en 2021 lijkt sprake van een herstel, al zijn de aantallen nog wel aan de onderkant van de variatie in het stabiele stuk.

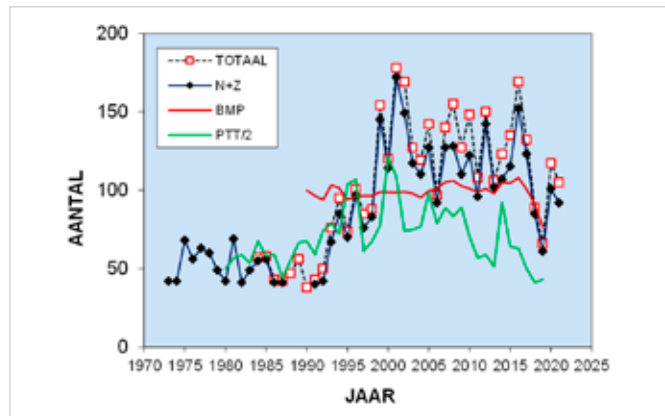
Als we de deelgebieden afzonderlijk bekijken (figuur 3) zien we iets opmerkelijks. In telgebied Noord lijkt er niets aan de hand. Het enige wat opvalt is dat in 2018 en 2019 de aantallen aan de onderkant van de band liggen, maar dat valt niet uit de toon naast 2013 en 2014. In telgebied Zuid daarentegen dalen de aantallen sterk, waarbij in 2019 zelfs de laagste aantallen uit de geschiedenis van de Eempoldertellingen gevonden worden. In de Oostermeent zijn de aantallen klein en de variatie is zo groot dat er geen zinnige conclusies uit getrokken kunnen worden. Het lijkt er dus op dat het usutuvirus veel meer effect heeft gehad in Zuid dan in Noord.

Hoe is de verdeling over de tijd van deze effecten? In figuur 5 zien we de verdeling van de waargenomen aantallen per decade in de jaren 2017 tot en met 2021. Ter vergelijking wordt in iedere grafiek de gemiddelde verdeling over de jaren 2012 tot en met 2016 gegeven. Hierbij moet worden opgemerkt dat de grafieken over één jaar gebaseerd zijn op maar een of twee tellingen per punt. Daardoor is de invloed van toevallige grote of kleine getelde aantallen relatief groot. De lijnen kunnen daardoor flinke uitschieters vertonen.

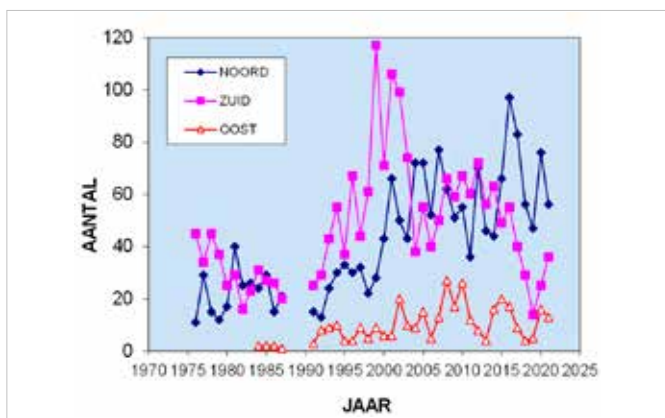
We zien in figuur 5 dat er in het begin van 2017 flink wat Merels zijn geteld. In juli nemen de aantallen sterk af, maar dat is normaal zoals uit de grafiek voor de jaren 2012-2016 volgt. In de late zomer ruien de Merels en dan blijven ze meestal in de dekking. Eind september lopen de aantallen meestal weer snel op, maar dat gebeurt in 2017 niet. Het lijkt er dus

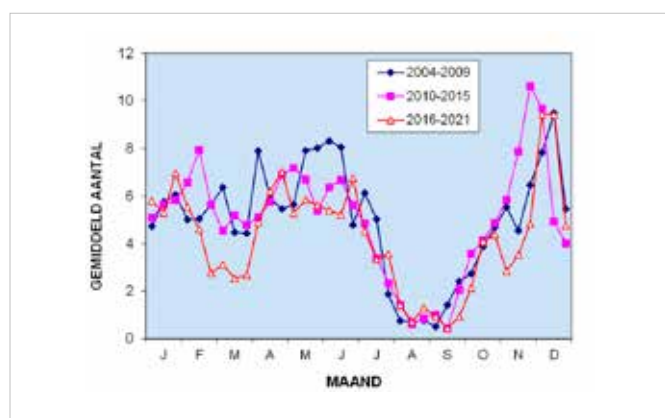
Grafiek 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Merel.

Grafiek 2. Totaal aantal getelde Merels per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveent, de rode lijn de totale aantallen. De bruine en de groene lijnen geven de indexen van respectievelijk het BMP-project (broedvogels) en het PTT-project (wintervogels) van Sovon.

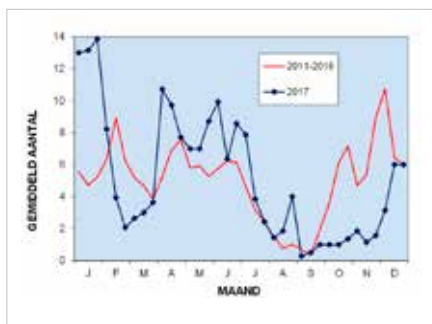

Grafiek 3. Aantal waargenomen Merels per jaar in de verschillende telgebieden.

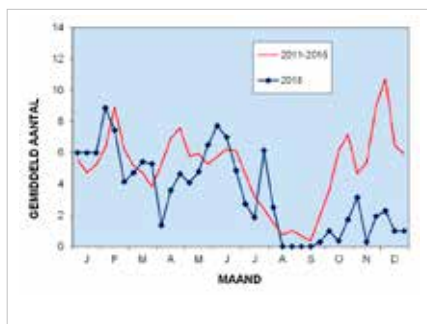

Grafiek 4. Gemiddeld aantal Merels per decade voor drie periodes van zes jaar.

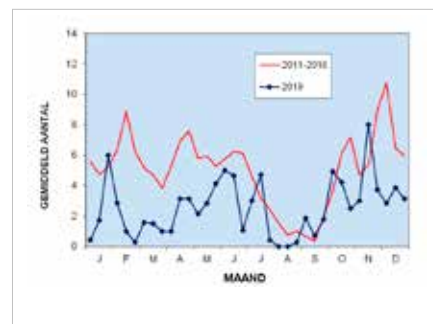
Het aantal waargenomen Merels per decade voor de Jaren 2017 tot en met 2021.
 Ter vergelijking geeft de rode lijn het gemiddelde voor de Jaren 2011 tot en met 2016.

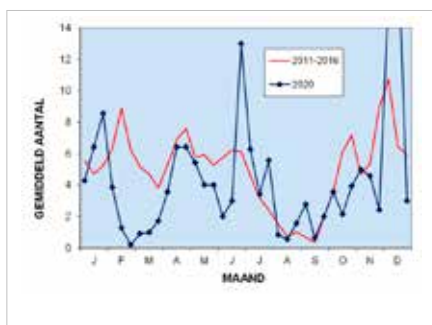
Grafiek 5a. Het aantal waargenomen Merels per decade voor het jaar 2017.

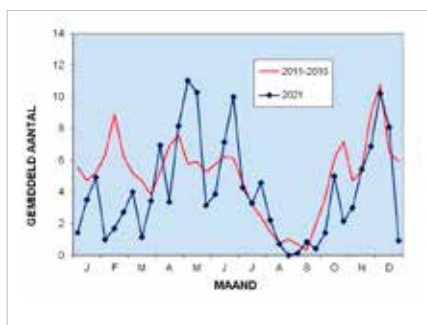
Grafiek 5b. Het aantal waargenomen Merels per decade voor het jaar 2018.

Grafiek 5c. Het aantal waargenomen Merels per decade voor het jaar 2019.

Grafiek 5d. Het aantal waargenomen Merels per decade voor het jaar 2020.

Grafiek 5e. Het aantal waargenomen Merels per decade voor het jaar 2021.

Volwassen Merel man, Alblasserwaard
 13 december 2019 | Yvette Kusters

Merel man in de kou, Hilversum, 7 februari 2021 | Jeannette Tas

op dat het virus in de zomer, toen de muggen rondvlogen, heeft toegeslagen. In december gebeurt er echter iets vreemds. De aantallen gaan weer naar bijna normaal en blijven zo tot aan juli. Wat kan dit zijn? Het ligt niet voor de hand dat er in november grote aantallen jonge Merels zijn uitgevlogen. In de herfst trekken er veel Merels uit het oosten en noorden door en een deel daarvan overwintert in Nederland. Het kan zijn dat een aantal doortrekkers die niet bezette territoria aantreffen in de Eempolders zijn blijven hangen. Het is wel zo dat normaal gesproken de meeste trek in oktober en november plaatsvindt. De stijging van het aantal Merels lijkt dus wat laat. Ook zou dat betekenen dat die wintergasten in de lente niet teruggingen naar hun oorspronkelijke broedgebied, want in de lente bleven de aantallen op peil. Aanvulling van de Merels vanuit de directe omgeving lijkt onwaarschijnlijk, omdat ook daar verliezen door het usutuvirus te verwachten waren.

Na de gebruikelijke dip rond augustus (figuur 4) bleven de aantallen in 2018 weer laag. Nu bleven ze tot en met het voorjaar van 2019 onder normaal, een enkele uitschieter daargelaten. Was de bron van de aanvullende Merels in de vorige winter nu ook getroffen door het virus? De beperkte toename vanaf april kan nu natuurlijk wel veroorzaakt zijn

door uitvliegende jonge vogels. Na de zomer stegen de aantallen in Noord tot bijna de normale waarden, maar in Zuid bleven ze heel laag. In het begin van 2020 waren de aantallen nog steeds laag, maar in de broedtijd waren ze in Noord aan de hoge kant en in Zuid aan de lage kant. De zomerdip lijkt normaal, maar hij is in Zuid opvallend lang en in Noord juist kort. Na de zomer van 2020 zien we over het algemeen een verloop dat niet duidelijk afwijkt van dat voor het optreden van het usutuvirus. Opvallend zijn alleen de lage aantallen in februari en maart, net als in 2020 en 2019.

Alles bij elkaar blijkt dat de epidemie van het usutuvirus in de Eempolders in de zomer van 2017 is begonnen. Het hoogtepunt was in 2018 en 2019. Daarna werden de effecten kleiner en na de zomer van 2020 leek de epidemie min of meer over, al bleven de aantallen aan de lage kant. Dit klopt met het feit dat in 2021 geen met usutuvirus besmette Merels zijn aangetroffen in Nederland. Opvallend is dat in de hele periode de afname van het aantal Merels veel sterker was in telgebied Zuid dan in Noord. In figuur 2 worden naast de resultaten van ons onderzoek ook de trends van Sovon voor de Merel van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) en de Punt Transect Telling (PTT) gegeven. Het valt op dat deze twee trends duidelijk verschillen.

Het BMP geeft stabiele aantallen tot in 2017 het usutuvirus opduikt. Dan zien we een sterke daling. In de PTT-telling, die eind december wordt gehouden, zien we een maximum rond 2000 met daarna een geleidelijke daling die door het usutuvirus nog versnelt. Die eerdere daling kan niet door het virus veroorzaakt zijn. Omdat de broedvogelpopulatie op peil lijkt te blijven kan het zijn dat er gedeeltelijk een andere populatie in het spel is. Het ligt dan voor de hand dat het aantal wintergasten uit noordelijke en oostelijke streken afneemt. Zien we hier eenzelfde ontwikkeling als met de Bonte Kraai, die als wintergast verdwenen is maar het in zijn broedgebied goed doet? Kortom, hoeven onze wintergasten door de klimaatverandering niet meer weg te trekken en zien wij daardoor onze aantallen in de winter afnemen? We blijven de ontwikkelingen volgen.

Literatuur

- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Mooij, J., 2018. Het voorkomen van de merel in de westelijke Eempolders. De Korhaan 52(1): 12-13.

Een eigen vogelkijkhut in het Reestdal

Verblijf eens in een 'heidehuisje' met een eigen kijkhut uitsluitend voor gasten in het natuurgebied van het Reestdal in Drenthe.

Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de Roodborsttapuiten.'

Er is een laadpaal geplaatst voor elektrische auto's.
Meer informatie op: www.heidehuisje.nl of 06-81525089

PROGRAMMA

Alle lezingen, cursussen en bijeenkomsten van de Vogelwerkgroep vinden dit voorjaar nog plaats in **De Drie Dorpen te Ankeveen**.

Hoewel er geen beperkingen meer zijn, is de ventilatie van de Infoschuur niet ingericht op grote groepen. Groepen tot maximaal 20 personen kunnen eventueel in de Infoschuur terecht. Er wordt aan gewerkt en we hopen na de zomer weer te kunnen samenkomen in de vertrouwde Infoschuur.

Actuele programma-informatie vindt u op de website www.vwggooi.nl.

Via de Nieuwsbrief maken wij nieuwe activiteiten en wijzigingen bekend.

Ik kan het bijna niet geloven, maar gaan we weer normaal doen?

Aanmelden

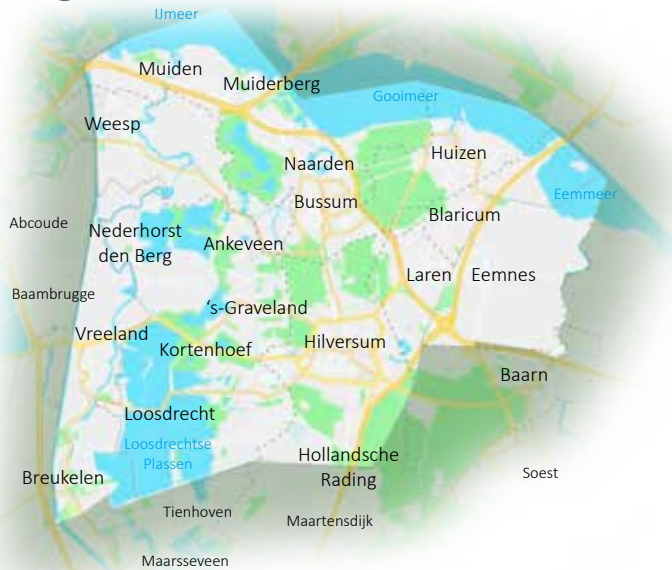
Via de volgende knoppen kunt u zicht aanmelden als lid of u kunt zich inschrijven voor de nieuwsbrief of de vogelherkenningscursus

Lidmaatschap

Nieuwsbrief

Vogelherkenningscursus

Werkgebied

Wijzigingen ledenregister

Selectie van 01-12-2021 t/m 09-02-2022

Nieuwe leden	aantal	11
Geroyeerde leden	aantal	1
Opgezegde leden	aantal	25
Overleden leden	aantal	2
Nieuw en weer vervallen	aantal	0
Totaal	aantal	882

In verband met de wetgeving in het kader van de privacybescherming worden alleen totalen opgenomen.

Contributie en lidmaatschap

- Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.
- De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,00 per jaar.
- Leden uit één gezin of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,00 per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.
- Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Schenken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als **ANBI** aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst.

Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

Aanleveren kopij/artikelen De Korhaan

- Kopij/artikelen worden bij voorkeur digitaal aangeleverd in Word (ook tabellen).
- Figuren, foto's en tabellen/grafieken worden afzonderlijk meegestuurd. Onderschriften bevatten figuur-nummer, beschrijving, datum en fotograaf.
- Fotobestanden onbewerkt en in zo hoog mogelijke resolutie (>300 dpi) bij voorkeur via wettransfer aanleveren. Vermeld altijd locatie, datum en fotograaf.
- Bij aangeleverde foto's, plattegronden, figuren etc. gaat de redactie ervan uit dat de schrijver over de copyrights beschikt. Eventuele kosten i.v.m. copyrights (navordering) zijn voor de auteur.
- In de tekst zo nodig een verwijzing (onderschrift) waar de figuur/foto geplaatst moet worden.
- Nederlandse soortnamen beginnen met een hoofdletter, families e.d. met een kleine letter.
- Bij 'Bronnen/literatuur' de auteur, jaartal, titel, tijdschrift/boek met uitgever.
- Boekbesprekingen ca. 300 woorden. Een hoofdartikel maximaal 2500 woorden en zonodig meer in overleg.

Kopij volgend nummer uiterlijk voor: 28 MAART 2022

Kopij kunt u sturen naar:
redactie@vwggooi.nl

Uiterlijk voor de 28ste van de maanden maart (zomernummer), juli (herfstnummer), oktober (winternummer) en december (lentennummer).

In principe bepaalt de datum van binnenkomst bij de redactie de plaatsing in een volgend nummer.

Adressenlijst

Website	https://vwggooi.nl			
Bankrekening	Triodosbank rekeningnummer: NL17 TRIO 0391 1047 99 t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum			
Bestuur van de Vogelwerkgroep				
Voorzitter	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Huub Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Niek Wieringa	Zoddeland 12, 1394 KR Nederhorst den Berg	06-48477299	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	vacature	avifauna@vwggooi.nl		
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	06-13708419	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Doortje van Dijk	Siriusstraat 52, 1223 AP Hilversum	06-20595083	communicatie@vwggooi.nl

Nuttige adressen/contactpersonen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug), tenzij anders vermeld.

Vogelherkenningscursus	Francis Bakker	Schuttersweg 81, 1217 PW Hilversum	035-6560067	cursussen@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins		035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning		035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Vogelziekenhuis Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	beheerder@vogelasiel.nl
Buitenland excursies	Evert Constandse		035-5317565	buitenland@vwggooi.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen		035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Website	Dirk Prop		06-44734989	webmaster@vwggooi.nl
E-mail nieuwsbrief	VWG aanmelden bij via de website of stuur een mail naar			nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl
Vogelwaarnemingen	www.gooi.waarneming.nl			
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie. Zie voor het indienen van projectvoorstellen de toelichting op onze website. De Adviescommissie is per e-mail te bereiken via vogelfonds@vwggooi.nl.

Subgroep Onderzoek en Bescherming

1. Watervogeltelling	vacant			
2. Eempoldertellingen	Jan Mooij		035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen		035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Zwaluwenonderzoek	Han Westendorp		06-51170036	hanwestendorp@gmail.com
5. Vogelringstation	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
6. Nestkasten			035-5387341	nestkastteam@vwggooi.nl
7. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout		035-6289470	harryderooij@planet.nl
8. Roofvogels	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
9. IJsvogels	Jelle Harder		035-6937858	jelleharder@hetnet.nl
10. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg		06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Onderzoek en Bescherming: Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

